

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi AMK

29.4.2019

Riitta Jalonen, Esa Lounaja

LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON YKSIKÖN MUUTOS AVOHUOLLON YKSIKÖKSI

– näkökulmia systeemiseen työorientaatioon

Riitta Jalonen, Esa Lounaja

LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON YKSIKÖN MUUTOS AVOHUOLLON YKSIKÖKSI

- näkökulmia systeemiseen työorientaatioon

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoite on selvittää, mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy tarjoamaan avohuollon sijoituspaikkana. Samalla sen tarkoituksena on tutkia ja pohtia miten uusi 2000-luvun mukanaan tuoma systeminen lastensuojelutyö sopii ja pystyy kehittymään Vakka-Suomentien lastenkodin johtavaksi toiminta ajatukseksi. Teoreettisena viitekehystenä opinnäytetyössä on systemisen lastensuojelun toimintamalli, missä keskitytään suhdekeskeisyyteen lastensuojelutyössä.

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto koostuu kahden sosiaalityöntekijän, Turun lastensuojelun johtajan, kolmen avohuollon tukitoimien kautta sijoitettuna olevan nuoren sekä yhden aiemmin sijoitettuna olleen nuoren haastatteluista. Kaikki haastattelut on suoritettu puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Lastensuojelussa lasten ja nuorten osallisuus ja kuulluksi tuleminen ovat tällä hetkellä näkyvästi esillä. Tästä syystä työssä tuodaan nuorten mielipiteet esiin monesti suurin lainauksin.

Haastateltujen aikuisten yhteinen mielipide oli, että Vakka-Suomentien lastenkoti soveltuu hyvin avohuollon sijoituspaikaksi. Systemisen työotteen parantamiseksi lastenkodin henkilökunnalle suositeltiin perhearviointikoulutusta ja työnohjauksen korvaamista perheterapeutin konsultoinneilla. Nuorten vastauksista tuli selvimmin esiin lastenkodissa asumisen positiivinen vaikutus koulunkäyntiin ja unirytmien paranemiseen. Nuoret toivat myös esille, että he pystyvät itse vaikuttamaan omiin asioihin ja heidän mielipiteitään kuunnellaan. Ainoana selkeänä eroavaisuutena ilmenivät omaohjaajien erilaiset roolit.

ASIASANAT:

lastensuojelu, avohuollon sijoitus, systeminen lastensuojelu, osallisuus, suhdekeskeisyys, hyvät käytännöt

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social services

29.4.2019 | number of pages 62

Riitta Jalonen, Esa Lounaja

PROFILING OF CHILDREN'S HOME TO NON- INSTITUTIONAL SOCIAL CARE PLACEMENTS

- perspectives on systemic work orientation

The goal of this research thesis is to find out what kind of added value Vakka-Suomentie's children's home can offer as a noninstitutional social care. At the same time, this thesis's purpose is to study and reflect on how the new systemic child protection work – introduced on 21st century – is suitable and capable of developing into the leading operational idea of the Vakka-Suomentie's children's home. The theoretical framework for this thesis is a systematic approach to child protection, which focuses on the relationship-centered approach to child protection.

Research material of this thesis consists of interviews of two social workers, the Turku Child Protection Director, three young people who have been placed through non-institutional social care, and one previously placed young person. All interviews have been conducted as semi-structured theme interviews. In child protection, the participation and hearing of children and young people are currently noticeably stressed. For this reason, in this work young people's opinions are present as direct quotes.

The joint opinion of the interviewed adults was that Vakka-Suomentie's children's home is well suitable for the placement of non-institutional care. In order to improve the systemic approach to their work, the children's home staff was recommended to take part in family evaluation training and also their professional guidance could be replaced by family therapist consultations. In young people's responses the positive impact of living in a children's home was most clearly seen on studying and on improvement of sleeping habits. The young people also pointed out that they are able to act on their own affairs and their opinions are heard. The one and only clear difference was the different roles of the own mentors.

KEYWORDS:

Child welfare, open care placement, systemic child welfare, participation, relationship-centred, good practices

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
2.1 Tutkimusongelman määrittäminen	8
2.2 Systeemisen työtteen näkyminen Vakka-Suomentien lastenkodissa	9
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	12
3.1 Turun kaupungin lastensuojelun sijoitusten uudistamisesta	12
3.2 Yleinen lastensuojelun kehitys 2000-luvulla	14
3.3 Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnan kehittäminen hyvien käytäntöjen mukaisesti	16
4 TAUSTATEORIAA	19
4.1 Lastensuojelun tehtävät ja tavoitteet	19
4.2 Avohuolto ja avohuollon sijoitus	21
4.3 Systeemiajattelun teoriapohja	22
4.4 Suhdekeskeisyys systeemissä lastensuojelutyössä	24
4.5 Aiempia tutkimuksia aiheesta	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	28
5.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä	28
5.2 Lapsen haastattelu	29
5.3 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut	31
5.4 Lastensuojelun johtajan Eira Virolaisen haastattelu	32
6 TULOKSET	34
6.1 Lasten haastattelut	34
6.2 Aiemmin sijoitettuna olleen nuoren haastattelu	37
6.3 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut	41
6.4 Lastensuojelun johtaja Eira Virolaisen haastattelu	47
7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	51
8 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	55
8.1 Tutkimuksen luotettavuus	55

8.2 Tutkimusetiikka

57

LÄHTEET

60

1 JOHDANTO

Kiinnostuksemme tutkia lastenkodin muuttumista avohuollon yksiköksi nousi osaksi työhistoriastamme ja osaksi kentältä tulleesta toimeksiannosta. Toinen meistä on toiminut Vakka-Suomentien lastenkodissa pitkään ohjaajana ja toinen on tehnyt siellä sijaisuuksia syksyn 2018 ja kevään 2019 aikana. Saimme Turun kaupungilta toimeksiantona selvittää miten vaikuttavaa työtä ja mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy tarjoamaan avokuntoutusjaksollaan. Opinnäytetyömme ohjaajana Turun kaupungin puolesta on toiminut Vakka-Suomentien vastaava ohjaaja Tarja Hytönen.

Olemme aidosti innostuneita opinnäytetyömme tekemisestä ja siihen liittyvästä toimeksiannosta. Koemme avohuollon sijoitusten olevan useimmiten nuoren edun mukaista toimintaa, verrattuna huostaanottoon. Nuori saa ja pystyy avohuollon kautta näkemään paremmin omien toimintojen vaikutuksia ja osallistumaan omien asioiden hoitoon. Samalla hänestä kasvaa useimmiten normaalin yhteiskunnan sääntöjä noudattava kansalainen, koska häntä ei ole mm. tarvinnut tai voinut rajoittaa rajoitustoimenpiteillä byrokraattisesti ns. kasvatuksellisenä menetelmänä.

Opinnäytetyö käsittää Vakka-Suomentien lastenkodin systeemisen ajatteluun perustuvien toimintatapojen läpi käymisen hyvien käytäntöjen mukaisesti. Työssä tuodaan esiin Vakka-Suomentien systeemisen lastensuojelumallin perusrunko ja työparityöskentely sekä prosessikuvauksena lastenkodissa tehty avohuollon Gap-analyysi.

Lastenkodin hoidon ja ohjauksen keskiössä on nuoren ja hänen perheensä kohtaaminen yksilöllisesti. Kuvaamme Vakka-Suomentien lastenkodin hoito- ja kasvatustyötä arjen toiminnan kehyksestä käsin. Arjen toiminnassa pääpaino on asioiden ratkaisemisessa yhdessä keskustellen, lastenkodin kodinomaisuudessa ja arjen aikataulujen noudattamisessa. Opinnäytetyössämme kuvaamme lastenkodin työmenetelmät hyvien käytäntöjen viitekehyksestä käsin. Samalla kuvaamme hyvän käytännön prosessin ja myös asiakkaalle hyvän käytännön avulla saadun hyödyn.

Opinnäytetyössämme kuvaamme lastensuojelun nykysuuntauksia ja lähtökohtia. Esittelemme kaksi eri teoriapohjaa. Ensimmäisenä teoriapohjana kuvaamme lastensuojelua lastensuojelulakiin perustuen, ja tuomme esiin lastensuojelun asiakkuuden alkamisen, lapsen mielipiteen oleellisuuden ja lastensuojelun periaatteet. Tuomme esiin varsinkin

avohuollon sijoituksen ensisijaisuuden huostaan ottoon verrattuna. Esittelemme tarkemmin lastensuojelun avohuollon toimintaperiaatteita sekä avohuollon keskeisimmät toimintamuodot. Avohuollon asiakasmääristä tuomme esiin tilastoja, joista ilmenee mm. avohuollon ja sijaishuollon asiakasmäärät ja niiden muutokset.

Toisena teoriapohjana käytämme systeemistä ajattelutapaa. Tuomme esiin perustellusti Vakka-Suomentien systeemiseen teoriaan pohjautuvan ajattelun peruspilarit. Erityisesti haluamme tuoda esiin systeemiseen ajatteluun perustuvan suhdekeskeisyyden. Käytämme systeemistä ajattelua myös lastenkodin työmenetelmiä esitellessämme. Menetelmistä keskitymme kuvaamaan lastenkodin omaohjaajatyötä ja sen suorittamista työparityöskentelynä sekä perhe- ja verkostotyöhön. Olemme koonneet myös aikaisempia tutkimuksia aiheesta, vaikkakin tutkimusmateriaalista on paikoin ollut vaikea saada näkyviin eroa huostaan otettujen ja avohuollon tukitoimena tehtyjen sijoitusten ero.

Tutkimuksellisen opinnäytetyömme pääpaino on haastatteluissa ja niiden kautta saaduissa tutkimustuloksissa. Olemme haastatelleet kahta lastenkodin kanssa yhteistyötä tekevää sosiaalityöntekijää, Turun lastensuojelun johtajaa Eira Virolaista, kolmea avohuollon tukitoimien kautta sijoitettuna olevaa nuorta sekä yhtä aiemmin sijoitettuna ollutta nuorta. Tavoitteenamme on haastattelujen kautta saada aikaiseksi uutta tietoa ja vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Sosiaalityöntekijöiden ja Eira Virolaisen haastattelujen kautta pyrimme selvittämään erityisesti, mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy tarjoamaan avohuollon sijoituspaikkana. Lisäksi olemme kiinnostuneet saamaan selville, miten uusi 2000-luvun mukanaan tuoma systeeminen lastensuojelutyö sopii ja pystyy kehittymään Vakka-Suomentien lastenkodin johtavaksi toiminta-ajatukseksi.

Erityisen kiinnostuneita olemme saamaan kuuluviin nuoren äänen häntä koskevissa avohuollon palveluissa. Tavoitteenamme on ollut juuri nuoren oman äänen esiin saaminen haastattelujen kautta. Haastatteluissa nuorten on ollut mahdollista kertoa omakohtaisesti miten avohuollon prosessi on alkanut, edennyt, ja millaisia vaikutuksia nuori kokee tällä olleen elämäänsä. Lisäksi tuomme esiin nuorten muutosehdotuksia lastenkodin toimintaan, jotka varsinkin aiemmin sijoitettuna olleen nuoren kautta tulevat tunteita herättäväsi esiin.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

2.1 Tutkimusongelman määrittäminen

Opinnäytetyön ideana/tutkimusongelmana on ollut tutkia ja pohtia, miten lastenkoti muuttuu ja kuinka se sopii avohuollon yksiköksi. Käsittelemme mitä uusia /tuloksellisia/vaikuttavia työmenetelmiä tarvitaan ja miten mm. koulun ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö tapahtuu. Erityisen kiinnostuneita olemme olleet saamaan selville, mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy tarjoamaan muuttuessaan sijoitus-paikkana avohuollon yksiköksi. Lisäarvoa ja vaikuttavuutta olemme pyrkineet saamaan esiin haastattelujen kautta.

Saadaksemme tutkimusongelmaamme vastauksen, haimme Turun kaupungilta lupaa haastatella Vakka-Suomentien lastenkodin kanssa yhteistyötä tekeviä avohuollon sosiaalityöntekijöitä. Olemme erittäin kiinnostuneita saamaan kuuluviin myös nuoren oman äänen häntä koskevissa avohuollon palveluissa. Opinnäytetyömme yhtenä isona tavoitteena on ollut varsinkin lapsen äänen esiin saaminen haastattelujen kautta.

Turun kaupungilta tutkimuslupaa hakiessa, saimme tietoomme, että AMK- opinnäytetyötä varten ei ole mahdollista haastatella suoraan nuoria. Kuitenkin meille esitettiin mahdollisena rekrytoida haastateltavia nuoria esimerkiksi mainoksen avulla, jossa selitetään tutkimuksen tavoitteet. Mainoksen avulla saimme lähestyä nuorta siten, että hän saa itse päättää ottaako meihin yhteyttä suostumisen merkiksi. Alaikäisiltä vastaajilta pyysimme lisäksi huoltajan suostumuksen haastatteluun.

Sosiaalityöntekijöiden ja lasten lisäksi haastattelimme Turun kaupungin hyvinvointitoimialan lastensuojelun johtajaa Eira Virolaista. Hänellä on työnsä puolesta kokemusta ja näkemystä lastensuojelun sijaishuollon tilanteesta Turun kaupungissa.

Joensuu (2018, 121) kuvaa lastensuojelun negatiivista leimaa julkisuudessa. Media luo kuvaa ylityöllistetyistä sosiaalityöntekijöistä, lasten kaltoinkohtelusta laitoksissa sekä väkisin huostaan otetuista, poliisin viemistä lapsista. On väärin mitätöidä tapauksia, mutta toisaalta on yhtä väärin leimata koko lastensuojelun toimiala yksittäisten tapausten kautta. Joensuun mukaan lastensuojelun kehittymisen ja yhteiskunnallisen keskustelun muutoksen merkittävä este on luotettava tutkimus lastensuojelun vaikuttavuudesta.

Saimme marraskuussa 2018 toimeksiantajaltamme tehtäväksemme linkittää opinnäytetyöhömmme hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE). Tämän muutostyön keskeisiä elementtejä on systeemisen ajattelun malli (Lahtinen ym. 2017, 9).

Lastensuojelun ytimessä on onnistunut ja osaava lapsiin ja perheisiin sitoutunut lastensuojelun sosiaalityö. Tätä asiaa parannetaan LAPE- ohjelmassa pilotoimalla systeemisen ajattelun ja terapeutin työotteen mallia eli Hackneyn mallia. Lastensuojelussa tavoitteena on, että eri organisaatiot ymmärtävät oman roolinsa vaativan lastensuojelutyön tekijöinä. Tunnistamalla oman roolinsa, organisaatiot pystyvät entistä paremmin mahdollistamaan ja muokkaamaan omaa toimintaa tukemaan erityistä suojelua tarvitsevien lasten laaja-alaista auttamista. (Fagerström 2016, 3.)

Turussa systeemisen mallin LAPE-pilottina on toiminut perhekuntoutusyksikkö Polku. Sen pilotoinnissa on ollut kyse systeemisen mallin mukaisen toiminnan kehittämisestä laitostoimintaan ja kotiin päin tehtävään työhön. Polun työntekijät ovat olleet kertomassa systeemisestä mallista Vakka-Suomentien lastenkodissa 1.11.2018. Samaan aikaan Vakka-Suomentien lastenkoti on osallistunut kolmepäiväiseen systeemisen lastensuojelun koulutukseen ja alustava toimintatapojen muutostyö kohti systeemistä mallia on laitettu liikkeelle.

Vakka-Suomentien lastenkoti osallistuu tähän muutostyöhön omalta osaltaan uudistamalla työprosessin ja työmenetelmät systeemisen lastensuojelun mukaisiksi. Osatutkimuskysymyksenä onkin, miten systeeminen ajattelu sopii Vakka-Suomentien lastenkodin johtavaksi toiminta-ajatuksiksi. Päämääränämme on ollut samalla selvittää, miten avohuollon tukitoimenpiteenä tehdyllä sijoituksella Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy entistä paremmin ottamaan huomioon perheen ja varsinkin lapsen edun toteutumisen. Tietääksemme lastensuojelulaitoksen siirtyminen kokonaan avohuollon tukitoimintana tehtyjen sijoitusten toimipaikaksi on pioneeritoimintaa koko Suomessa.

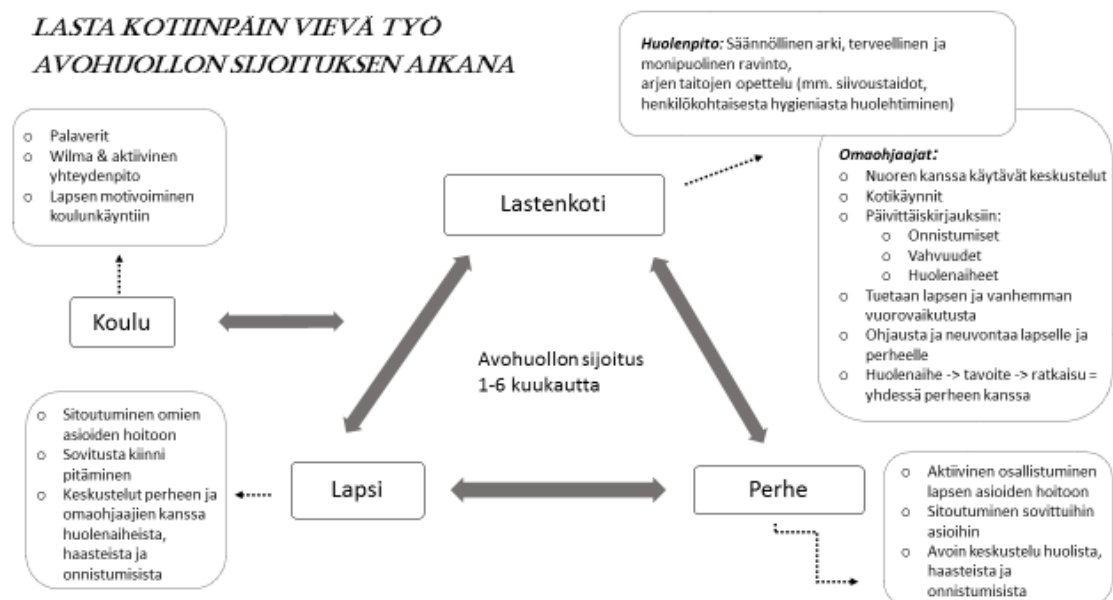
2.2 Systeemisen työotteen näkyminen Vakka-Suomentien lastenkodissa

Tuomme esiin systeemisen ajattelutavan mahdollisuudet käytännön lastensuojelutyössä. Kohdennamme tarkastelumme ja kysymyksiemme asettelu Vakka-Suomentien lastenkodin profiloitumisen kannalta oleellisiin systeemisen ajattelutavan alueisiin.

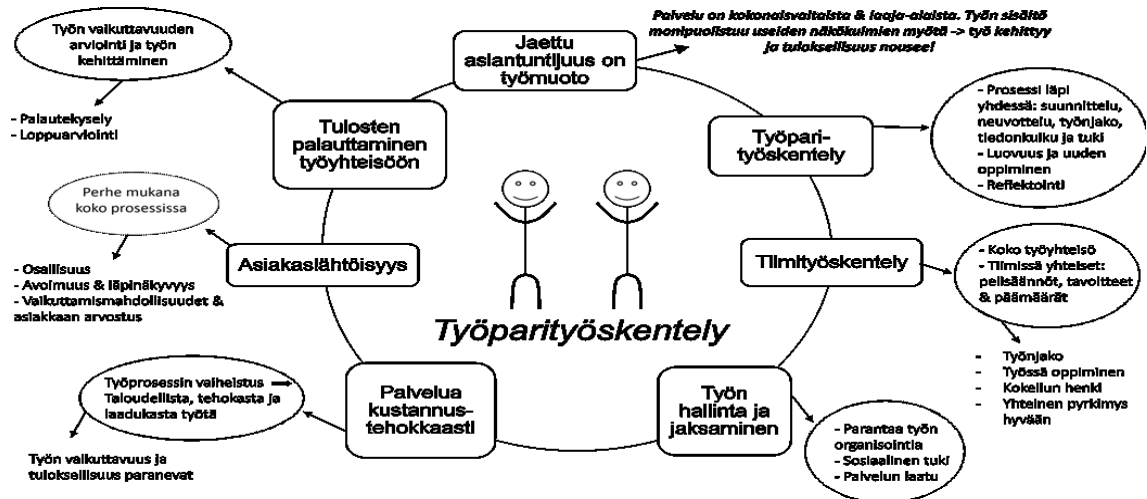
Vakka-Suomentien lastenkodin systeemisen ajattelun malli pohjautuu lapsen ja perheen kanssa tehtävään tiiviiseen yhteistyöhön. Keskeisenä näkemyksenä on, että kaikki lapset ja heidän perheensä ovat erilaisia ja tarvitsevat siten omiin lähtökohtiin ja tavoitteisiin liittyviä tukipalveluja. Vakka-Suomentien lastenkodissa ei ole mahdollisuutta tehdä systeemisen mallin vaatiman verkoston kanssa niin tiivistä yhteistyötä kun mallin kuvauksissa on kirjattu. Esimerkiksi viikoittaiset palaverit koko moniammatillisen tiimin kanssa eivät ole näillä näkymin mahdollisia. Lisäksi lastenkodilta puuttuu kokonaan terapeutti ja koko tiimiä ohjaava sosiaalityöntekijä.

Vakka-Suomentien lastenkodin sijoitukset ovat avohuollon tukitoimenpiteinä tehtyinä lyhyitä. Tavoitteena on usein lapsen koulun käynnin tukeminen ja perheen tilanteen rauhoittaminen. Sijoitukset ovat aina vapaaehtoisia, asiakaslähtöisiä ja joustavia.

Vakka-Suomentien systeemisen ajattelun kulmakivenä on lasta kotiin päin vievä työ (Kuvio 1). Lapsi viettää pääsääntöisesti sekä viikonloput, että loma-ajat kotona, jotta hän ei vieraannu kotioloistaan. Vanhempien voimavaroja kartoitetaan tukien ja ohjaten heitä sujuvampaan arkeen lapsen kanssa, lapsen ollessa kotona. Keskeisenä päämääränä kotiinpäin tehtävässä työssä on, että lastenkodissa aikaansaatu muutos perheen ja nuoren toiminnassa jatkuu myös nuoren kotiutuesssa.

Vakka-Suomentien systeemisen mallin perusrunko. Kuvio nro 1. Työpaperi Vakka-Suomentien lastenkoti 10.12.2018.

Vakka-Suomentien työparityöskentely systemisen lastensuojelumallin mukaisena. Kuvio nro 2. Työpaperi Vakka-Suomentien lastenkoti 24.5.2018.

Lapsen ja perheen kanssa työskentelee Vakka-Suomentien lastenkodissa työpari (kuvio 2) ja työote on tavoitteellista ja suunnitelmallista. Perhe on mukana koko prosessissa ja toiminta on kaikin puolin avointa ja läpinäkyvää. Perusarvoina ovat asiakkaan osallisuus, arvostus ja asiakkaan omat vaikutusmahdollisuudet.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

3.1 Turun kaupungin lastensuojelun sijoitusten uudistamisesta

Vakka-Suomentien lastenkoti on toiminut Turussa runsaat 20 vuotta seitsemänpaikkaisena lastenkotina ja pääosin huostaan otettujen lasten ja nuorten sijoituspaikkana. Lastenkodissa on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana 13 lasta avohuollon kautta sijoitettuna. Näistä lapsista 6-7 on ollut lastenkodissa viimeisen kolmen vuoden aikana. Viimeisten vuosien aikana avohuollon kautta sijoitettuja lapsia on ollut koko ajan tulossa enemmän, kuin lastenkotiin pystytään sijoittamaan.

Turussa on jo pitkään kehitetty lastensuojelua avohuoltopainotteisemmaksi. Kuvaamme opinnäytetyössämme Turun kaupungin vuoden 2014-2015 strategiset linjavedot lastensuojelussa. Nämä linjanvedot ovat olleet pääosassa vaikuttamassa Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnan kehittämistyössä.

Turun kaupungin tarkastuslautakunnan (2015, 14-15) selonteossa todetaan, että Turussa tarvitaan entistä enemmän lastensuojeluasiakkaiden kotiin annettavia palveluja. Palveluiden pitää samalla olla kokonaisvaltaisempaa perheen tukemista ja asiakkaiden osallisuuden tukemisen tulee olla toimintaa ohjaava periaate. Muita toimintaa ohjaavina tärkeinä periaatteina listattiin varhaisen asioihin puuttumisen tärkeys, vanhemmille annettava tuki lapsen hoidossa ja kasvatuksessa sekä lapsen edun ensisijaisuus kaikessa toiminnassa.

Turussa on todettu, että huostaanottotilanteissa vanhempien ja muun perheen tukeminen jää usein sivualalle. Mm. vanhemmuuden suunnitelmia huostaanottotilanteissa tehdään Turussa aivan liian vähän. Näistä syistä perheen jälleenyhdistäminen on usein vaikeaa ja Turussa jälleenyhdistämissä tapahtuukin vain noin 10 vuodessa. (Turun kaupungin tarkastuslautakunta 2015, 23.)

Turussa on ollut viime vuosina isona ongelmana 16-17-vuotiaiden nuorten huostaanottojen lisääntyminen selvästi muita ikäryhmiä enemmän. Nämä nuoret ovat olleet ennen huostaanottoa jo avohuollon palveluiden piirissä ja lastensuojelun asiakkaina. Näitä nuoria ei ole useinkaan tarkoituksenmukaista ottaa kokonaan huostaan, vaan parempana

ratkaisuna on nähty avohuollon tukitoimenpiteenä tehtävä sijoitus. Kuitenkin näille nuorille sijoituspaikan etsiminen avohuollon tukitoimenpiteinä on ollut jo pitkään Turun kaupungille hankalaa ja asiaa on etsitty ratkaisua. (Turun kaupungin tarkastuslautakunta 2015, 25-28.)

Turun kaupungilla on siis ollut suuri tarve saada omaan palveluvalikoimaan avohuollon sijoituspaikka, ja Vakka-Suomentien lastenkoti on valikoitunut täksi yksiköksi. Päällimmäinen syy tähän on se, että Vakka-Suomentien lastenkodilla on Turun kaupungin lastenkodeista jo entuudestaan pitkäaikainen kokemus ja paras osaaminen avohuollon kautta sijoitettujen lasten kanssa toimimisesta. Lisäksi Vakka-Suomentien lastenkodin toiminta-ajatus on jo entuudestaan lähellä avohuollon yksikön toiminta-ajatusta.

Vakka-Suomentien lastenkoti on edellä mainittujen kaupungin uusien tavoitteiden mukaisesti profiloitumassa kokonaan avohuollon sijoitusten laitokseksi. Alustavan toiminta-ajatuksen mukaisesti se keskittyy pääosin edellä mainittujen 16-17-vuotiaiden nuorten avohuollon tukitoimenpiteinä tehtäviin sijoituksiin. Ensimmäisen profiloitumisen myötä muuttanut nuori tuli lastenkotiin vuoden 2018 maaliskuussa.

Vakka-Suomentien lastenkodin profiloituminen ja toiminnan muutoksen suunnittelu on aloitettu vuoden 2017 syyskuussa. Siirtyminen kokonaisuudessaan avohuollon yksiköksi tapahtuu vuoden 2019 aikana sitä mukaa, kun nykyiset huostaanotetut nuoret siirtyvät jälkihuoltoon tai heidän sijoituksensa muuten raukeaa.

Lastenkodin profiloituminen tapahtuu pikkuhiljaa, kun nykyiset nuoret täyttävät 18 vuotta, ja muuttavat pois. Tilalle otetaan avohuollon piirissä oleva nuori. Lastenkodissa kehitetään profiloitumista yhdessä perhekuntoutusyksikkö Polun ja Mäntymäen vastaanottokodin jalkautuvan osaston kanssa, joiden kanssa on joulukuussa 2018 pidetty sijoitusprosessista aloituspalaveri. Tavoitteena on ollut miettiä koko avohuollon tukitoimena tehtävä sijoitusprosessi läpi yhdessä. Pohdinnan alla on mm. mistä nuoret tulevat, millaista yhteistyötä tehdään sijoituksen aikana, ja mitä sijoituksen jälkeen, eri toimijoiden vastuut ja roolit, sekä sijoittavan sosiaalityöntekijän rooli. Profiloituminen avohuollon sijoituksiin on prosessi, jota työyhteisön sisällä on syytä arvioida säännöllisin väliajoin.

Kananoja & Karjalainen (2017, 163) tuovat esiin, että on tärkeää käsittää rakenteellinen sosiaalityö muutostyöksi. He näkevät muutoksen kohdistuvan yhteiskunnallisiin ja yhteisöllisiin rakenteisiin, jotka aikaansaavat sosiaalisia vaikeuksia. He pitävät myös tärkeänä, että rakenteellisessa sosiaalityössä pitää määritellä ja sopia sosiaalihuoltoa suorittavien tahojen vastuut ja roolit.

3.2 Yleinen lastensuojelun kehitys 2000-luvulla

Suomessa on jo pitkään vallinnut julkinen huoli lasten hyvinvoinnista lastensuojelun toimien vaikuttavuuden ja osin kustannuksien kautta. 2000-luvulla on laadittu useita valtakunnallisia ja kunnallisia suunnitelmia ja strategioita lastensuojelun kehittämiseksi. Kuitenkin niistä huolimatta, huostaanotot, sijoitukset kodin ulkopuolelle ja avohuollon piirissä olevien nuorten määrät eivät ole juuri pienentyneet. (Heino 2016, 21.)

Heino ym. (2016, 23,) tuovat esiin, että Suomessa lastensuojelun kehittämistyön avainalueet voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Nämä alueet ovat lastensuojelun tarpeen arviointi, perheen auttaminen lastensuojelun avohuollon moniammatillisin menetelmin ja sijaishuollon laadun turvaaminen. Samalla he painottavat, että kun on tarve reagoida heti, on lastensuojelun tarkoituksena järjestää erityistä tukea lapselle ja koota tarvittava moniammatillinen palvelukokonaisuus perheen tueksi.

HuosTa-hankkeen tuloksissa Heino ym. (2016, 104) nostavat esiin muutamia tärkeitä asioita lastensuojelun nykytilasta Suomessa. Monelle kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle koko elämä on voinut olla jatkuvaa muutosta kaverisuhteissa, perhesuhteissa, kasvuympäristössä ja asuinympäristössä. Lapsen edun näkökulmasta se tarkoittaa, että lapselle voi olla jo haasteellista itse muutto sijoituspaikkaan, koska se tarkoittaa taas asunpaikan vaihdosta. Heino ym. pitävätkin tärkeänä, että lapsen auttaminen ajoitetaan lapsen kannalta oikein ja lasta kuunnellen.

Suurimpana uhkana, miksi sijoituksille asetetut tavoitteet eivät tutkimuksen mukaan toteudu, todettiin johtuvan lapsen perheestä. Perhe ei monestikaan sitoudu yhteistyöhön ja perheen ongelmat jatkuvat sijoituksesta huolimatta. Myös annettujen palveluiden kuvattiin olevan usein riittämättömiä tai ne eivät vaikuta, ja jopa 41 % tapauksissa lapsen tilanne huolestutti paljon lapsen sosiaalityöntekijää. (Heino 2016, 106.)

Vuonna 2015 voimaan tulleella sosiaalihuoltolain uudistuksella pyrittiin Heinon ym. (2016, 106) mukaan vähentämään lastensuojelutoimia ja muuttamaan toimintatapoja ehkäisevän työn ja varhaisemman tuen tarjontaa kohti. Lain mukaan tuli siis mahdolliseksi, että ehkäiseviä palveluita, eli esimerkiksi kotipalvelua ja perhetyötä oli mahdollisuus saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017, 9.)

HuosTa-hankkeen tuloksina ilmeni, että lapsen mahdollisuus päästä lastensuojelun asiakkaaksi on nyt aikaisempaa vaikeampaa. Toisaalta on hienoa, että perheiden sekä lasten ja nuorten palveluita on uudelleen järjestelyn kautta pystytty järjestämään sosiaalipalveluiden kautta. Kuitenkin hankkeen kautta on ilmennyt, että lastensuojelun asiakkaiksi valikoituneet lapset, nuoret sekä perheet ovat entistä vaikeampihoitoisia. Lisäksi on havaittavissa, että sijoitukset eivät ole vähentyneet, vaan jopa päinvastoin, eli ne ovat jossakin kaupungissa kasvaneet. Varsinkin lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiden työ on muuttunut rasittavammaksi ja kuluttavammaksi asiakaspohjan muuttuessa entistä haasteellisemmaksi. (Heino 2016, 106-107.)

Heino ym. (2016, 108) tuovat esiin, että suomalainen lastensuojelun toimintajärjestelmän ja toimintakulttuurin on nyt pystyttävä kehittymään. He pitävät keskeisinä elementteinä, että kaikki osapuolet tietävät mistä oikeasti puhutaan, kun puhutaan lastensuojelusta ja sen asiakkaista ja toiminnasta. Myös lastensuojelun muutostarpeet, viranomaistoiminta ja julkisen vallan vastuu on otettava heidän mukaansa huomioon tulevassa kehittämissä työssä entistä paremmin.

Uusimpana näkemyksenä lastensuojelun kehittämiseen on tullut periaate, että asiakkaiden osallisuuden sekä tuen saannin parantaminen vaatii systeemistä työskentelyotetta. Oleellista tässä muutostyössä on, että kaikki osapuolet kokevat sen tarkoituksenmukaisena. Lisäksi systeeminen työote korostaa tässä viitekehyksessä suhdeperustaista työskentelyä ja suhteiden kautta rakennettavaa osallisuutta ja hyvinvointia. (Petrelius & Erikson 2018, 5.)

Uusimpien valtakunnallisten lastensuojelutilastojen valossa lastensuojeluilmoitukset ja kiireellisten sijoitusten määrät ovat lisääntyneet. Vuonna 2017 on ollut kodin ulkopuolelle sijoitettuna 17 956 lasta ja nuorta, joista huostassa on ollut 10 526 lasta. Varsinkin kiireelliset sijoitukset ovat olleet kovassa nousussa ja vuonna 2017 on ollut sijoitettuna kiireellisesti 4081 lasta, mikä on ollut 15% enemmän kuin edellisvuonna. Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä on vähentynyt kahdella prosentilla vuoden 2017 aikana. Lapsia ja nuoria on ollut asiakkaana yhteensä 55 884, mikä tarkoittaa 4,5% väestön 0-20-vuotiaista. (Kuoppala & Säkkiä 2018, 1.)

Turussa avohuollon asiakkaiden määrä on noussut 0-17 vuotiaiden lasten keskuudessa vuonna 2017 5,2%, ollen määrällisesti 1600 lasta. Suhteellisesti eniten avohuollon asiakkaita vuonna 2017 on ollut 16-17-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa asiakkaana olleiden osuus väestöstä on ollut 9,8%. (Forsell & Hiekkavuo 2018, 26.)

3.3 Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnan kehittäminen hyvien käytäntöjen mukaisesti

Julkunen ym. (2007, 44-47) toteavat, että hyvän käytännön tavoitteena on työn kehittäminen niin, että hyvä käytäntö kuvaa keinoja, joilla päästään parhaaseen lopputulokseen. Esimerkkinä he tuovat esiin, että hyvä käytäntö voi tarkoittaa prosessin myötä esiin tullutta toimivaa menetelmää tai toimintatapaa. Työntekijöiden kannalta on havaittu, että hyvä käytäntö lisää uusia ideoita ja parantaa asiakastyön tavoitteellisuutta ja tehokkuutta.

Hyvän käytännön kehittämisen katsotaan perustuvan työyhteisössä vuorovaikutukselliseen toimintaan. Toisin sanoen, kun joku työyhteisön jäsen on havainnut menetelmän tai intervention olevan toimiva, hän jakaa sen työyhteisön kanssa. Näin myös samalla tulee huolehdittua, että hyvä käytäntö tulee jokaisen työyhteisön jäsenen tietoon. Myös palveluiden laadukkuus ja tehokkuus parantuu kun koko työyhteisö toimii hyvän käytännön periaatteiden mukaisesti. (Julkunen ym. 2007, 45-47.)

Arnkil ym. (2012, 9-10) muistuttavat, että hyvät käytännöt tukevat parhaimmillaan hienosti työntekijöiden ammatillista kasvua. He pitävät tärkeimpänä asiana oppimisen kannalta, että työntekijä jakaa ensin oman osaamisensa työkaveriensa kanssa ja laajentaa sitten omaa osaamistaan muiden tarjoaman osaamisen kautta.

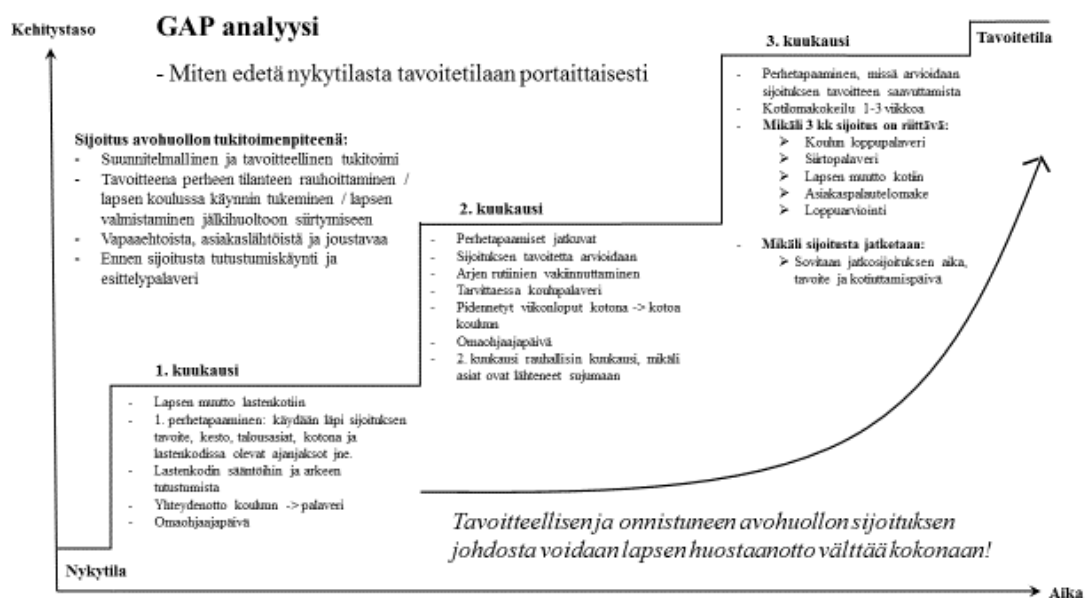
Hyvän käytännön tunnistamisen jälkeen onkin oleellista, että hyvän käytännön ydin tiivistetään prosessikuvaukseksi. Yhtenä päämääränä voidaan pitää hyvän käytännön siirrettävyyttä toisille toimijoille. Tähän päästään selkeällä hyvän käytännön kuvaamisella, sekä tuotteistamalla hyvä käytäntö nostamalla esiin sen määrälliset ja laadulliset hyödyt. (THL 2018.)

Asiakkaalle hyvän käytännön kuvauksella saadaan aikaseksi parempi tietoisuus palveluiden sisällöstä. Lisäksi hyvä käytäntö on omiaan tarjoamaan asiakkaalle hyvän ja asiallisen kohtaamisen kokemuksen ammattilaisen kanssa. Hyvän käytännön ja sen jakamisen myötä myös asiakkaiden tasavertaisuus lisääntyy, sillä palvelut voidaan sen kautta vakioida. (Julkunen ym. 2007, 45-47.)

Toimeksiantajamme tavoitteena on pystyä luomaan aikaan prosessikaavioita, joista jo yhdellä vilkaisulla saa hyvän käsityksen lastenkodin toimivista käytännöistä. Hyvän käytännön tunnistamisen jälkeen onkin oleellista, että hyvä käytäntö tiivistetään kuvaukseksi. Yhtenä päämääränä voidaan pitää hyvän käytännön siirrettävyyttä toisille toimijoille. Tähän päästään selkeällä hyvän käytännön kuvaamisella sekä tuotteistamalla hyvä käytäntö nostamalla esiin sen määrälliset ja laadulliset hyödyt. (THL 2018.)

Avohuollon tukitoimena tehtyjen sijoitusten on tarkoitus olla ensisijaisesti lyhyitä, joten työ on tehtävä tavoitteellisesti, ja sen etenemistä on arvioitava usein. Vakka-Suomentien lastenkodissa on ollut tavoitteena luoda prosessikaavio, josta jo yhdellä vilkaisulla saa hyvän käsityksen lastenkodin toiminnasta. Vakka-Suomentien avohuollon kolmen kuukauden kuntoutusjaksosta on saatu tehtyä hyvien käytäntöjen pohjalta GAP- prosessikuvaus (kuvio 3) vuoden 2018 aikana.

Helkama ym. (2010, 277) toteavat, että kaikilla työryhmän jäsenillä pitää olla yhtäläiset vaikuttamismahdollisuudet, kun uusia työtapoja otetaan käyttöön. He pitävät erittäin oleellisena, että työntekijät saavat ottaa osaa sekä muutoksen suunnitteluun että lopputulokseen. Prosessikaavio on kehitettykin koko työyhteisön toimesta ja työyhteisö on sitoutunut tekemään työtään sen mukaan.

Vakka-Suomentien avohuollon sijoituksen prosessikuvaus. Kuvio 3. Työpaperi Vakka-Suomentien lastenkoti 15.12.2017.

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, §34, §37) todetaan osuvasti, että avohuollon tukitoimenpiteenä voidaan lapsi tai nuori sijoittaa lyhytaikaisesti asumaan muualle kuin kotiin. Pääsääntöisesti sijoituksen kesto voi olla korkeintaan kolme kuukautta. Lain mukaan avohuollon tukitoimenpiteenä tehdyllä sijoituksella on tavoitteena pystyä oikein ajoitetulla väliintulolla rauhoittamaan ja selkeyttämään perheen tilanne.

Vakka-Suomentien lastenkodissa sijoitus avohuollon tukitoimena on siis rajattu, perheen/nuoren tuen tarvetta arvioiva ja /tai kuntouttava jakso. Jokainen osaprosessi kestää kuukauden ja pitää sisällään kunkin työvaiheen keskeiset toimenpiteet. Prosessikaavion avulla työntekijöiden ja nuoren ja hänen huoltajiensa on helpompi seurata ja ymmärtää avohuollon sijoituksen olevan aina rajattu ja tavoitteellinen kuntoutusjakso, johon koko perhe osallistetaan. Prosessikaavion lause: ”Tavoitteellisen ja onnistuneen avohuollon sijoituksen johdosta voidaan lapsen huostaanotto välttää kokonaan” kertoo yhdellä lauseella mistä avohuollon sijoituksista on kyse. Prosessikaavio on omiaan myös lisäämään ohjaajien työn läpinäkyvyyttä ja aikaan saamaan luottamusta herättävää asiakassuhdetta.

4 TAUSTATEORIAA

4.1 Lastensuojelun tehtävät ja tavoitteet

Lastensuojelulain tehtävänä on huolehtia jokaisen lapsen oikeudesta turvalliseen kasvu- ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelussa keskeisiä periaatteita ovat toiminnat, jotka ovat suotuisia lapsen kehitykselle ja kasvamiselle. Lastensuojelussa on tuettava lapsen vanhempia, huoltajia sekä muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia ihmisiä. Lastensuojelussa on pyrittävä ehkäisemään ja ratkaisemaan lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lapsen edun ensisijaisuuden tulee olla kaikkea lastensuojelutyötä ohjaava pääperiaate. (Lastensuojelulaki 2007/417, 1§, 4 §.)

Lapsen edun käsitteellä tarkoitetaan, että lapsen etu tulee ottaa huomioon ensisijaisena kriteerinä lainsäädännössä ja politiikkojen suunnittelussa, sekä toteuttamisessa kaikilla hallitustasoilla. Lapsen edun käsitteen ensisijaisuus nähdään määrittävän lapsen erityis- asemalla, sillä lapsella on jo luonnostaan aikuisia vähemmän mahdollisuuksia saada etunsa otetuksi huomioon. (Yhdistyneet kansakunnat 2013, 10.)

Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asioiden hoidosta vastaa hänen omasosiaali- työntekijänsä. Lastensuojelusta vastaavan kunnan tehtävänä on huolehtia, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään moniammatillinen tiimi. Moniammatillisen asiantuntemuksen kautta varmistetaan, että lapsi saa tarvitsemansa huolenpitoa mm. kasvussa ja kehityksessä, terveydenhuollossa ja oikeudellisissa asioissa. (2007/417, 13b§, 14§.)

Lastensuojelu määritetään toiminnaksi, jonka tavoitteena on taata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lisäksi lastensuojelu voidaan jakaa lapsi- ja perhekohtaiseen sekä ehkäisevään lastensuojeluun. Lastensuojelun palveluiden laadun ja toimintaedellytyk- sien kannalta on oleellista, että lapselle tehdään asiakassuunnitelma tarvittavista tukitoi- mista silloin, kun lapsella ja hänen perheellään nähdään olevan tarve lastensuojelutoi- menpiteille. Suunnitelman tarkoituksena on sopia työskentelyn tavoista ja muista käy- tännöistä. Lisäksi asiakassuunnitelmaan on kirjattava erityisen tarkasti mahdolliset lap- sen ja/tai perheen eriävät näkemykset palveluiden tarpeesta. (Lastensuojelulaki 2007/417, 3§, 4§ ja 30§.)

Lastensuojelulaissa (417/2007, 4 §) todetaan, että lastensuojelussa on käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia. Lain mukaan on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti, ja jos sijaishuolto on lapsen edun mukaista, on se järjestettävä välittömästi. Lisäksi lastensuojelun laatusuositus (2014, 11) toteaa, että sijaishuoltoa toteutettaessa on lapsen edun mukaisella tavalla otettava huomioon perheen jälleen yhdistäminen.

Lastensuojelulain mukaan lasta koskevissa lastensuojelullisissa toimenpiteissä ja päätöksissä on aina kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren toiveisiin tai mielipiteisiin. Lapselle on siis annettava mahdollisuus olla osallisena häntä koskevissa lastensuojeluasioissa. Lapsella on myös siis ikää ja kehitystasoa vastaava oikeus saada tietoa häntä koskevissa lastensuojeluasioissa ja mahdollisuus esittää niissä mielipiteensä. (2007/417, 5§.)

Lapsen mielipidettä selvitettäessä on oltava tarkkana, ettei siitä aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen läheisten välisille suhteille. Lisäksi mielipiteen selvittämisessä on muistettava, että sen yhteydessä lapselle ei saa antaa tietoja mitkä vaarantavat lapsen kehitystä tai ovat vastoin hänen muuta erittäin tärkeää etua. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos siitä koituisi haittaa lapsen terveydelle tai se on muuten ilmeisen tarpeetonta. (2007/417, 20§.)

Huostaanotolla tarkoitetaan, että vastuu lapsen kasvatuksesta ja hoidosta on kunnan viranomaisilla. Lastensuojelulain mukaisesti lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto, kun hänen kehityksensä ja terveytensä on vakavassa vaarassa joko hänen oman käytöksensä tai kasvuolosuhteiden vuoksi. Lisäksi on muistettava, että huostaanottoon voidaan ryhtyä vain silloin kun se on lapsen edun mukaista ja avohuollon tukitoimenpiteet eivät ole olleet riittäviä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, §40.)

Lastensuojelulain (13.4.2007/417, §45) mukaan huostaan otetun lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta, terveydenhuollosta, opetuksesta sekä muusta huolenpidosta vastaa kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin. Lain mukaan on lapsen kasvatuksessa ja muissa edellä mainituissa tilanteissa pyrittävä aina yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa sekä ensisijaisesti toimittava lapsen edun nimissä.

Rajoitustoimenpiteitä on mahdollista käyttää lapselle, joka huostaan otettuna asuu lastensuojelulaitoksessa. Rajoitustoimenpiteiden käytössä on muistettava, että niitä saa käyttää vain siinä määrin, kun sijaishuoltoon johtaneen päätöksen tarkoituksen toteutta-

minen vaatii. Lisäksi niitä voi käyttää, jos lapsen oma tai toisen ihmisen terveys tai turvallisuus tai jonkin muun edun turvaaminen niitä välttämättä vaatii. (Lastensuojelulaki 2007/417, §64.)

Laitoshoito määritellään lapsen sijoittamiseksi lastensuojelulaitokseen. Laitoshoito voi tulla kyseeseen, vain jos sijaishuollon järjestäminen on näin lapsen edun mukaista eikä lapsen sijaishuoltoa voida järjestää lapsen edun mukaisesti perhehoidossa tai muualla. Lastensuojelulaitoksia ovat mm. lasten- ja koulukodit. Suomessa samassa laitoksessa voi asua enintään 24 lasta ja samassa asuinyksikössä lapsia voi olla korkeintaan 7. (Lastensuojelulaki 2007/417, 50§ ja 59§.)

Ihmisarvoinen kohtelu ja yksityisyyden suoja ovat lastensuojelun laatusuosituksissa (2014, 12) näkyvästi esillä. Laatusuositusten mukaan näiden asioiden tulee näkyä lastensuojelussa lapsen yhdenvertaisena, syrjimättömänä ja kunnioittavana kohteluna. Lisäksi laatusuosituksissa muistutetaan, että lastensuojelun kaikilla tasoilla pitää huomioida Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimuksessa mainitut lapsen oikeudet sekä viranomaisille asetetut velvoitteet.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) lähtökohtana on lastensuojelun osalta kokonaisvaltainen toimintakulttuurin muutos ja uudistaminen. Oleellista tulevaisuuden lastensuojelutyössä tulisi olla, että palvelut ovat helposti saavutettavissa, leimamattomia ja riittävin resurssein tehtyjä. Lisäksi on otettava entistä paremmin huomioon lasten, nuorten ja vanhempien kanssa yhdessä työskentely. Yhteistyön johtajatuksena tulee olla, että etsitään yksilöllisiä ratkaisuja, jotka parhaiten vastaavan kunkin perheen tarpeisiin. (Fagerström (2016, 3.)

4.2 Avohuolto ja avohuollon sijoitus

Avohuollolla tarkoitetaan yleisesti sitä, että lapsi saa asua ensisijaisesti omassa kodissaan ja hän saa perheensä kanssa tarvitsemaansa apua kotiin. Lastensuojelulaki (2007/417, §34) korostaa, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on aloitettava avohuollon tukitoimet heti kun lapsen lastensuojelun tarve on todettu. Avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia ja niiden lähtökohtana on yhteistyö perheen tai muiden lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien henkilöiden kanssa.

Avohuollon tukitoimien ensisijainen tehtävä on edistää ja tukea lapsen positiivista kehitystä. Samalla niiden on tuettava ja vahvistettava vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien ihmisten kasvatustaitoa ja -mahdollisuuksia. Tukitoimien suunnittelussa on muistettava, että niiden on vastattava lapsen ja perheen tarpeita. (Lastensuojelulaki 2007/417, §34.)

Sijoitus avohuollon tukitoimena on lastensuojelulaissa (2007/417, §37) määritetty seuraavasti. Ensisijaisesti lapselle tulee järjestää asiakassuunnitelmaan kirjatulla tavalla tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa laitoshuoltoa tai perhehoitoa yhdessä hänen vanhempansa tai huoltajansa kanssa. Jos lasta ei pystytä sijoittamaan lapsen edun mukaisesti yhdessä hänen vanhempansa tai huoltajansa kanssa voidaan lapsi sijoittaa asumaan lyhytaikaisesti yksin.

Avohuollon tukitoimena lasta ei saa sijoittaa toistuvasti, ellei lapsen etu sitä välttämättä vaadi. Pääsääntöisesti sijoituksen kesto voi olla korkeintaan kolme kuukautta. Jos sijoitusta pitää lapsen edun nimissä jatkaa, on sijoitusta arvioitava kolmen kuukauden välein. Lisäksi arvioinnin yhteydessä on tutkittava myös mahdollinen huostaanoton tarve. (Lastensuojelulaki 2007/417, §37a.)

Avohuollon tukitoimenpiteenä tehdyllä sijoituksella on tavoitteena pystyä oikea-aikaisella väliintulolla rauhoittamaan ja selkeyttämään perheen tilannetta. Lastensuojelulain (2007/417, §37) mukaan sijoituksen edellytyksenä on lapsen tuen tarpeen arvioiminen, lapsen kuntoutuminen tai väliaikainen lapsen huolenpidon järjestäminen, kun huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö on kasvatukseen kykenemätön esimerkiksi sairauden vuoksi. Lisäksi avohuollon sijoitukseen tarvitaan aina lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus, eli se on vapaaehtoista.

Jos lapsi tarvitsee kiireellistä apua, voidaan sijoitus avohuollon tukitoimena järjestää myös kiireellisenä. Tällöin sijoituksen täytyy olla lapsen edun mukainen, eli sen tulee olla riittävä, mahdollinen ja sopiva tukimuoto. (Lastensuojelulaki 2007/417, §37b.)

4.3 Systeemiajattelun teoriapohja

Systeemisellä lastensuojelun toimintamallilla tarkoitetaan perheen ja läheisverkoston aktivoimista lapsen asioiden hoidossa. Yhtä perheenjäsentä ei nähdä ongelmien aiheuttajana, vaan ratkaisut löytyvät tutkimalla perheen sisäisiä ja perhettä ympäröiviä vuorovai-

kutussysteemejä. Systeemisyyteen perustuvassa lastensuojelutyössä käytetään perheterapian ja systeemisen käytännön eri teorioita sekä liittyviä lähestymistapoja ja käytännön interventioita. Mallia kutsutaan toiselta nimeltään Hackneyn malliksi. (Lahtinen ym. 2017, 13, 16.)

Fagerströmin (2016, 13, 39, 40) mukaan lastensuojelukonteksti nähdään mallissa määrittävän asiakasperheiden ja työntekijöiden välisenä vuorovaikutuksena. Samalla hän toteaa lastensuojelutyön olevan toisinaan konkreettista ja aktiivista väliintuloa ja toisinaan hän näkee lastensuojelutyön olevan enemmänkin terapeutista vuorovaikutusta. Näin ollen hän pitääkin erittäin tärkeänä, että työntekijät ovat omaksuneet systeemisen lähestymistavan erilaisia työotteita. Lisäksi työntekijöiden hyvä systeemisen lähestymistavan osaaminen edesauttaa nuorten ja heidän vanhempiensa kohtaamista heille sopivalla tavalla, jolloin se vie myös haluttua muutosta perheessä toivottuun suuntaan. Fagerström lisää vielä, että työnjako systeemisessä yksikössä vaatii työkaverien erityisyyden tuntemista ja luottamusta työntekijöiden kesken, jotta jokaisen osaaminen tulee parhaiten käyttöön.

Systeemiteoreettisen ajattelun avulla voidaan hallita lastensuojelutyön kokonaisuutta samalla, kun lastensuojelutyötä täydennetään perheterapeuttisilla osilla. Systeemisen ajattelun avulla perhe koetaan yksiköksi, jossa yhden osan muutos saa aikaan muutoksen koko systeemissä. Tämän ajatuksen avulla lastensuojelun tavoitteeksi kirkastuu muutoksen synnyttäminen perhesysteemien toiminnassa ja tämän kautta lapsen edun parantaminen. Teoriassa painotetaan vielä, että perus-, erityis- ja vaativan tason palveluiden yhteisenä tehtävänä on toiminnallaan tukea ja parantaa tätä muutosta. (Lahtinen ym. 2017, 13, Wright 2015.)

Systeemisen toimintamallin tavoitteena on tuoda lastensuojelun eri osa-alueille uudenlaista systeemistä osaamista ja toimintakulttuuria. Oleellista systeemisessä mallissa on, että eri yksiköt työskentelevät toistensa kanssa yhdessä pieninä tiiminä. Monitoimijainen tiimi koostuu parhaimmillaan konsultoivasta sosiaalityöntekijästä, lapsen vastuusosiaalityöntekijästä, perheterapeutista, lapsen ja perheen omatyöntekijöistä, koordinaattorista ja tarvittavista muista ammattilaisista. Oleellisinta tiimeissä on tuoda esiin asiakkaita koskevan keskustelun ja reflektion tärkeys sekä jaettu systeeminen lähestymistapa. (Lahtinen ym. 2017, 16, 21, Munro 2010, 1.)

Systeemisen mallin mukaista on työskennellä ennaltaehkäisevästi, panostaen ongelmien tunnistamiseen ajoissa ja oikea-aikaisesti. Näin toimiessa vaativasta lastensuojelutyöstä tulee tavoitteellista ja suunnitelmallista. Tarkoituksena on siis työskennellä perheiden kanssa, eikä vain arvioida perheitä, ja samalla osallistaa kaikki perheenjäsenet työskentelyprosessiin. (Fagerström 2016, 39, Wright 2015)

Fagerström (2016, 39) näkee, että systeemisen yksikön rakenne saa aikaan intensiivistä yhteistyötä. Hän painottaa, että erityiseksi systeemisen mallin tekee se, että sen avulla voidaan rakentaa ja toteuttaa suhdeperustaista lastensuojelutyötä käytännössä. Tällä hän tarkoittaa, että lastensuojelutyöhön pystytään sisällyttämään entistä paremmin työyksikön jäsenten välisiä dialogeja, kriittistä reflektiota ja tilan antamista asiakkaalle.

Parityöskentelyn Fagerström (2016, 39) nostaa yhdeksi tärkeäksi systeemisen työotteen menetelmäksi. Hän toteaa, että jo turvallisuuden kannalta parityöskentely on tärkeää, mutta varsinkin useamman näkökulman esiintuomisessa parityöskentely on olennaista. Hän painottaa, että systeemisen mallin mukaisessa lastensuojelutyössä on tarkoituksena saada, sekä lapsen näkökulma, että perheen näkökulma esiin. Kun, perheen parissa työskentelee työpari, jossa toinen katsoo perheen asioita lapsen näkökulmasta ja toinen aikuisten, tulevat perheenjäsenten mielipiteet paremmin näkyviin ja moniäänisyys korostuu, hän toteaa.

Systeemisessä toimintamallissa lapsen sosiaalityöntekijän vastuulla on lapsen osallisuudesta huolehtiminen ja lapsen äänen esiin tuominen. Lastensuojelun väliintuloa täytyy tarkastella lapsen näkökulmasta, eli miten lapsi hyötyy konkreettisesti tarjotuista palveluista ja perheen tukimuodoista. Lastensuojelun vaikuttavuutta tulee arvioida sen perusteella, paranevatko lapsen asiat konkreettisesti. Eli esimerkiksi, tapahtuuko lapsen vanhempien toiminnassa lapsen kannalta positiivisia muutoksia, jotka tukevat lapsen kehitystä. Sosiaalityöntekijän tulee siis muistaa, että lapsen ainutlaatuinen tilanne ja tarpeet ovat toimivan sosiaalityön kulmakivet. (Lahtinen ym. 2017, 17.)

4.4 Suhdekeskeisyys systeemisessä lastensuojelutyössä

Systeemisen mallin keskeisenä periaatteena on turvata lapselle tasapainoinen arki ja pysyvät ihmissuhteet. Tässä asiassa oleellisinta on, että vaikka perhe on systeemisydessä asiakkuuden ydinyksikkö, on lapsi omine tarpeineen ohjaamassa ensisijaisesti toimintaa. Lapsen etu ei siis koskaan voi olla vain yksi monista huomioon otettavista

asioista, vaan lasta parhaiten auttavalle näkökulmalle annetaan aina ensin painoarvo. (Lahtinen ym. 2017, 16-17)

Suhdekeskeisessä työtöteessä vuorovaikutuksen luominen on tärkeintä. Hyvällä vuorovaikutuksella korjataan lapsen sisäistä turvallisuuden kokemusta ja käsitystä itsestään. Tällä tavoin kannatellen syntyy perusta, jonka varaan lapsi voi alkaa rakentamaan persoonaansa ja psyykettään. Etusijalla on lapsen ja läheisverkoston suhteiden vahvistaminen, ja toissijaisena työntekijän ja lapsen välinen suhde. (Sudenlehti 2018, 66, 68.)

Sudenlehden mukaan (2018, 65-68) suhdeperustaisessa työskentelyssä on yhtä tärkeää korostaa suhteen merkitystä lastensuojeluasiakkaaseen ja perheeseen, kuin tunnistaa rooleja ja kehityksellisiä näkökulmia. Lastensuojelun työntekijä usein vastaa kaikkiin lapsen tarpeisiin. Sudenlahti toteaa, että lapsi tarvitsee välillä myös turhautumisia. Tärkeää työntekijänä suhdeperustaisessa työskentelyssä on turhautumisen annostelun määrä, jotta lapsi oppii käyttämään oppimiaan keinoja. Toisaalta lapsella tulee olla mahdollisuus palata yhteyteen, kun omat keinot loppuvat.

Systeemisen mallin mukaista on myös pyrkiä kehittämään yhteistyökuvioita ulkopuolisten verkostojen ja yhteistyökumppanien kanssa. Tavoitteena on nähdä ja kohdata lapsi omassa perheessään ja verkostossaan ja selvittää miten lapsen arki sujuu niissä. Onnistuneen lastensuojelutyön kannalta olisi siis tärkeää, että pystytäisiin entistä paremmin kartoittamaan lastensuojelutyön kannalta tärkeät lasten ja perheiden elämässä mukana olevat viranomaiset ja auttamistahot. (Fagerström 2016, 40.)

4.5 Aiempia tutkimuksia aiheesta

Olemme kartoittaneet aiempia tutkimuksia lastenkodissa/nuorisokodissa asuneista, ja nuorten omaa näkökulmaa ja kokemuksia. Yleinen vaikutelma on, että tutkimusaineistoa pelkästään avohuollon sijoitusten kokemuksista ja vaikuttavuudesta on hyvin rajallisesti saatavilla. Avohuollon sijoitukset ovat usein integroitu samoihin sijaishuollon yksiköihin, joissa on myös huostaan otettuja nuoria, joten tutkimusaineistoista on vaikea erotella mitkä ovat avohuollon sijoituksena lastenkodissa olevien vastauksia, ja mitkä ovat huostaan otettujen nuorten vastauksia. Toisaalta, osa lastensuojelua koskevista tutkimuksista on myös salaisia, ja niistä on saatavilla ainoastaan tiivistelmä.

Salla Kangasmäki on tehnyt Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön aiheena ”Avohuollon tukitoimina sijoitetut ja huostaan otetut nuoret - Kokemuksia kuulluksi tulemisesta lastensuojeluprosessissa”. Opinnäytetyön haastattelussa eräs avohuollon tukitoimena lastenkotiin sijoitettu nuori koki yksikön erittäin kotoisena paikkana, ja nuorten ja aikuisten välinen yhteishenki oli hyvä. Hän oli viihtynyt ja saanut myös ystäviä lastenkodista. Nuori kertoi, että välillä oli ollut vaikeitakin aikoja, mutta kokonaisuudessaan lastenkodissa vietetty aika on ollut parasta aikaa hänen elämässään. (Kangasmäki 2012, 34)

Kangasmäen tutkimuksessa oli tarkasteltuna neljän nuoren joukko, jossa osa olivat avohuollon sijoitettuja ja osa huostaan otettuja nuoria. Tutkimuksen mukaan nämä nuoret olivat saaneet äänensä kuuluviin, ja prosessi oli koettu hyvänä tai ainakin ymmärrettävänä. Vaikka kahdella nuorella oli ollut epäselvyyttäkin jossakin prosessin osassa, he olivat kokeneet tulleensa kuulluksi, ja heidän toiveitaan oli pystytty toteuttamaan. (Kangasmäki 2012, 38)

Mari Satosaari on tehnyt opinnäytetyönsä Jyväskylän ammattikorkeakouluun, ja tutkinut lastensuojelun avohuollon tukitoimena sijoitettujen nuorten vanhempien mielipiteitä sijoituksesta ja siihen liittyvästä perhetyöstä. Tutkimuksesta on saatavilla ainoastaan tiivistelmä, muuten tutkimus on salainen. Tiivistelmän mukaan vanhempien kokemukset ovat olleet positiivisia. Kohtaaminen, kuuleminen ja vahvuuksien esiin tuominen ovat olleet asioita, jotka ovat vahvistaneet vanhemmuutta. Omaohjaajasuhde, perhetapaamiset ja tavoitteellinen työskentely on koettu merkittäväksi. Myös riittävän pitkä sijoituksen kesto, sekä jälkihuolto on koettu tärkeiksi asioiksi. (Satosaari 2007, 1)

Sanna Tulonen on opinnäytetyössään Vaasan ammattikorkeakouluun tutkinut nuorten kokemuksia elämisestään Lystimäen nuorisokodissa. Tutkimuksen tavoitteena oli saada palautekyselyn avulla tietoa nuorilta nuorisokodista ja sen toiminnasta. Saadun palautteen tarkoituksena on ollut työn kehittäminen nuorisokodissa. Tutkimusaikana nuorisokodin seitsemästä asukkaasta kaksi olivat sijoitettuna avohuollon tukitoimenpiteenä, viisi huostaan otettuina. Tutkimuksen tuloksena todetaan muun muassa, että nuorten kokemusten mukaan henkilökunta kohtelee nuoria hyvin, nuoret voivat vaikuttaa omiin asioihinsa, ja osa nuorista on panostanut koulunkäyntiinsä enemmän nuorisokotiin saapumisensa jälkeen. Seitsemästä vastaajasta kuusi saivat mielestään tarpeeksi apua koulunkäyntiin. (Tulonen 2013, 2, 34, 38.)

Reinikainen (2009, 6 - 11) on väitöskirjassaan tutkinut nuorisokodissa asumisen kokemuksia ja vaikutuksia. Tutkimuskysymyksinä oli 1.) Millainen nuorisokoti on ollut koettuna elämisen paikkana? 2.) Miten nuorisokodissa asuneet tytöt ovat selviytyneet aikuisina?, ja 3.) Mikä merkitys nuorisokodilla on ollut aikuisiässä selviytymiselle? Kohderyhmänä oli 1960-1990 luvuilla nuorisokodissa asuneet, tutkimushetkellä aikuiset naiset. Kyseinen nuorisokoti on 1957 perustettu yksityinen, vain tytöille tarkoitettu ryhmäkoti.

Reinikainen toteutti tutkimuksensa menetelmään kysely ja haastattelu. Kyselyyn vastasi 62 ja haastatteluun osallistui 34. Haastatteluissa kysyttiin yleiskokemuksia nuorisokodissa asumisesta. Positiivinen yleiskokemus oli yleisempää kuin negatiivinen, mutta vaihtelu oli suurta. Myös neutraali suhtautuminen oli melko yleistä. Reinikaisen mukaan yleiskokemus riippui paljon tulostyystä. Kuitenkin huonoimmillaan kokemus tuntui painajaiselta, tai nuorella ei ollut yhtään aikuista, kenelle hän olisi pystynyt luottamuksella puhumaan. (Reinikainen 2009, 12-15, 50-64.)

Reinikaisen (2009, 132-128) tutkimuksen mukaan nuorisokodin merkitys aikuisena selviytymiselle koettiin pääasiassa myönteiseksi. Haastattelussa 30 henkilöä 34:sta vastaajasta kertoi nuorisokodilla olleen jossain määrin tai erittäin paljon myönteistä merkitystä. Myönteisiä vaikutuksia oli kotoa pois pääseminen, hyödyllisten taitojen, kuten taloudenpidon opettelu itsenäistä elämää varten, myönteisen minäkuvan tai omanarvontunnon vahvistuminen ja sosiaalisen ymmärryksen lisääntyminen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsimme haastattelun. Laadullisen tutkimuksen menetelmäksi haastattelu sopii hyvin. Myös tutkimuskysymyksemme, näkökulmien hakeminen edellyttää yksilöhaastatteluja.

5.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimushaastattelun muodoksi valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmiin kuuluvan teemahaastattelun, jota kutsutaan myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Sillä tarkoitetaan, että tutkimusongelmasta laaditaan etukäteen kysymyksiä valmiiksi keskeisiltä teema- ja osa-alueilta. Haastattelutilanteessa kysymysten paikkaa voi kuitenkin vaihdella ja välillä voi kysyä myös lisäkysymyksiä, joita ei ole etukäteen kirjattu. Eri henkilöiltä voi siis kysyä erilaisia lisäkysymyksiä eikä jokaisen haastateltavan kanssa tarvitse käyttää kysymyksissä samoja sanamuotoja. (Vilkkä 2015, 124.)

Vilkkä (2015, 127) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa on varmistettava, että haastateltava ymmärtää kysytyt asian samalla tavalla kuin haastattelija. Tämän varmistamiseksi hän toteaa olevan tarpeellista antaa haastateltavalle mahdollisuus kuvata omin sanoin, mitä hän kyseisillä sanoillaan tarkoittaa.

Suunnittelimme haastattelukysymykset siten, että niihin ei voi vastata pelkästään ei tai kyllä. Kysymyksiemme muotoilussa panostimme, kuten myös Vilkkä (2015, 134-135) toteaa, siihen, että ne ohjasivat haastateltavaa vastaamaan mahdollisimman kuvailevasti ja kertomuksenomaisesti. Kiinnostuksen keskiössä olivat ensisijaisesti lapsen omat kokemukset sijaishuollosta, koska näemme, että lapsen osallistumisen vahvistaminen on yksi keskeisimmistä asioista vaikuttavien lastensuojelupalveluiden kehittämisessä. Lisäksi lastensuojelun laatusuositus (2014, 16) toteaa, että pystyäkseen olemaan osallisia lastensuojelussa lasten, nuorten ja vanhempien pitäisi voida kokea ja pystyä luottamaan, että he pystyvät tulemaan kuulluksi oman itsensä ja samalla tuomaan oman näkemyksensä käsiteltävään asiaan.

Lastensuojelulaissa todetaan myös, että lapsen ja nuoren omille mielipiteille ja toivomuksille on annettava erityistä huomiota. Lapsella tulee olla aina oikeus saada tietoa häntä

koskevista lastensuojeluasioista ja lapselle on turvattava mahdollisuus esittää näistä asioista oma mielipide. (Lastensuojelulaki 417/2007, 5 §.)

Laadullisesti tehdyssä haastattelussa on muistettava, että se on aina aika-, paikka- sekä tilannesidonnainen. Tällöin puhutaan tutkimuksen kontekstuaalisuudesta, joka on otettava huomioon tutkimustekstiä kirjoitettaessa. (Vilka 2015, 133.) Olemme pyrkineet otamaan haastattelun kontekstuaalisuuden huomioon pohtiessamme millaisia vaikutuksia haastattelupaikan valinnalla ja haastattelutilanteella on haastatteluvastausten laatuun.

Kontekstiin vaikuttavat paitsi fyysiset tilat, esineet ja paikka, myös tunneilmasto ja luottamukselliset suhteet ohjaajien ja nuorten välillä (Pihlaja & Kontu 2001, 136). Hyvärisen ja Pösön (2018, 20) mukaan lastensuojelun työntekijän keskeinen taito on saadun tiedon analysointi ja kontekstointi.

5.2 Lapsen haastattelu

Lapsen oikeuksien tunnistaminen osana ihmisoikeuksia on vahvistanut lapsen haastattelun asemaa lastensuojelutyössä. Työntekijän tulee olla myös tietoinen, miten hänen käyttämänsä kysymykset ja kieli vaikuttavat haastattelussa syntyviin kertomuksiin. Työntekijän haastattelutaidot vaikuttavat siihen, miten lapsen oikeus tulla kuulluksi toteutuu. (Hyvärinen & Pösö 2018, 8 - 10.)

Haastattelu menetelmänä on tapa tukea lasten osallisuutta. Toivonen ja Pollari (2018, 75-77) jakavat osallisuuden määritelmän konkreettiseen osallistumiseen, sekä lapsen omaan kokemukseen osallisuudesta. Samalla he tuovat esiin, että ikätasoinen osallistuminen asioihin tukee lapsen kasvua ja kehitystä, ja sen varmistaminen on aikuisen tehtävä. He lisäävät vielä, että lastensuojelun asiakkailta tämä tarkoittaa, että työntekijöiden tulee varmistaa osallisuuden toteutuminen.

Orasen (2008, 16) mukaan lastensuojeluasiakkaina olleilla lapsilla ja nuorilla voi olla paljon kokemuksia siitä, että asiat ympärillä vain tapahtuvat, ilman että he itse voisivat asioihinsa vaikuttaa. Tästä syystä vaikuttamisen kokemus voi olla heille erityisen tärkeä. Oranen lisää, että lapset ja nuoret ovat rohkeampia puhumaan vaikealla hetkellä asioistaan, mikäli heillä on aiempaa kokemusta kuulluksi tulemisesta ja vaikutusmahdollisuuksista.

Oranen kuvaa lastensuojelun kehittämisohjelman raportissaan (2008, 26), kuinka nuorilla voi olla pelkoa tai jännitystä ennen haastattelua siitä, että osaavatko he vastata oikein kysymyksiin. Pyrimme ottamaan huomioon näitä seikkoja opinnäytetyössämme, kun haastattelimme lapsia. Pyrimme korostamaan, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen itsensä, ja olemme kiinnostuneita erikseen heidän kokemuksestaan. Haastatteluun osallistumisen kokemus tuli olla mahdollisimman rento tilanne, jossa oli mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

Lastensuojelussa käytetään erilaisia haastatteluorientaatioita. Mieliä kartoittava haastatteluorientaatio sopii silloin, kun tarkoituksena on arvioida toimintaa. (Toivonen & Pollari 2018, 92). Tämä haastatteluorientaatio on keskeisenä opinnäytetyössämme.

Holopaisen ym. mukaan (2018, 63) selvittelevässä haastatteluorientaatiossa lasta haastattellessa on hyvä varata lopuksi aikaa myös lapsen kysymyksille. He jatkavat, että lapselta voi kysyä, onko jotakin muuta, josta lapsi haluaisi vielä kertoa, tai haluaako lapsi kysyä vielä, mitä haastattelun jälkeen tapahtuu. Mielestämme edellä kuvattu malli sopii yhtä hyvin myös mieliä kartoittavaan orientaatioon, etenkin kun kyse on haastattelusta, jonka julkaisemiseen liittyvistä asioista lapsi saattaa olla epävarma. Muistutimme haastattelimiamme lapsia, että heillä on missä tahansa vaiheessa oikeus nähdä mitä heistä kirjoitetaan, ja vaikuttaa julkaisun rajaamiseen. Myös äänitallenteen ottamiseen kysyimme joka kerran luvan nuorelta, sekä kerroimme tallenteen käytöstä ja tuhoamisesta.

Nuorten haastatteluissa pyrimme saamaan selville, millaisena lapsi kokee arjen Vakka-Suomentien lastenkodissa sekä miten lapsi/nuori arvioi lastenkodissa elämisen vaikutuksia itseensä. Lisäksi halusimme kysyä lapselta, mitä muutoksia hän toivoisi lastenkodin toimintaan ja millaista tukea hän kokee tarvitsevansa? Mitä nuori ajattelee siitä, mitkä asiat lastenkodissa ovat olleet hänelle hyväksi? Teemahaastattelu muodostui kolmesta pääteemasta ja niihin liittyvistä alakysymyksistä.

Miten lapsi kokee arjen Vakka-Suomentien lastenkodissa?

- Millaisia kokemuksia sinulla on lastenkodissa asumisesta?
- Miten omaohjaaja työskentelee kanssasi?
- Millaisia kokemuksia sinulla on siitä, kun perheen kanssa tehdään yhteistyötä?
- Miten omaa mieliä kuunnellaan?

- Miten olet pystynyt vaikuttamaan omiin asioihin lastenkodissa olon aikana?

Lastenkodin toiminnan vaikuttavuus

- Millaisia myönteisiä muutoksia tai asioita olet havainnut itsessäsi täällä ollessasi?
- Miten koulun käyntiin liittyvät asiat ovat muuttuneet lastenkodissa olon aikana?
- Millaisiin muihin asioihin olet saanut tukea?

Lapsen tai nuoren muutosehdotuksia lastenkodin toimintaan

- Mitkä asiat pitäisi muuttua, jotta oma tilanne paranisi?
- Mitä lastenkodin työntekijät voivat tehdä paremmin, jotta muutos toteutuu?
- Mihin haluaisit enemmän tukea?
- Millaista tukea ajattelet oman perheesi tarvitsevan? (jotta kaikki perheen jäsenet voisivat paremmin)

(Jos sijoitusjakso oli jo kokonaan ohi, kysymykset olivat muodossa: Mitä olisi pitänyt tehdä paremmin?)

5.3 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut

Haastatteluilla pyrimme selvittämään, miten lastenkodissa tehtävä työ näyttäytyy sosiaalityöntekijöille. Kysymysten painopisteenä oli sosiaalityöntekijöiden mielipiteet ja kokemus ilmiöstä. Ensisijainen tarkoitus oli tuoda esiin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja käsityksiä. Tämä voi parantaa työntekijöiden yhteistyötä, tai jotakin menetelmää voidaan jatkossa työyhteisössä kyseenalaistaa. Tarkoituksena oli kuitenkin olla avoin kaikenlaisille vastauksille ja myös kritiikille. Sosiaalityöntekijöiden haastattelun teemat (neljä) ja alakysymykset:

Lastenkodin rooli perhetyön prosessin eri vaiheissa

- Millainen rooli lastenkodilla on ollut perhetyössä?
- Miten perhetyö on toiminut?
- Mitä prosessin osa-aluetta tulisi jatkossa tehostaa? Miksi?

Systeminen työote lastenkodissa

- Miten systeminen työote näkyy Vakka-Suomentien lastenkodin kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Miten systeminen työote voisi näkyä paremmin?

Miten lastenkoti sopii paikkana avohuollon sijoituksiin?

- Minkälaisia hyötyjä näet avohuollon sijoituksessa lastenkotiin olevan, lapsen kannalta?
- Entä mitä hyötyjä näet perheen kannalta?
- Minkälaisissa perheiden tilanteissa näet avohuollon sijoituksen lastenkotiin olevan hyvä vaihtoehto?

Mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti tuo avohuollon sijoituksiin?

- Minkälaista osaamista Vakka-Suomentien lastenkodissa mielestäsi on, miksi suosittelisit paikkaa avohuollon sijoitukseen lapselle?
- Miten toimintaympäristö näyttäytyy näkökulmastasi? Mitkä asiat erityisesti tekevät Vakka-Suomentien lastenkodista lapselle sopivan avohuollon sijoitukseen?

5.4 Lastensuojelun johtajan Eira Virolaisen haastattelu

Tavoittemme Eira Virolaisen haastattelussa oli saada selville johtajatasen näkökulmia lastensuojelun sijaishuollon nykytilasta. Virolainen lupautui haastateltavaksi jo opinnäytetyön varhaisessa vaiheessa. Hän toi esiin, että voi valottaa meille ainakin Turun osalta näkemyksiä siitä, mitä muutoksia on muutaman vuoden aikana tehty ja mihin suuntaan muutosta ollaan viemässä sijaishuollossa. Lisäksi olimme kiinnostuneita saamaan vastauksia muun muassa seuraaviin asioihin.

Turun kaupungin tavoitteet sijaishuollon kehittämisessä

- Miten viime vuotiset muutokset Perhe- ja sosiaalipalveluissa ovat muokanneet Vakka-Suomentien lastenkodin profiloitumista?
- Mitä muutoksilla tavoitellaan?

Systeminen ajattelu- ja toimintamalli sijaishuollossa

- Miten systeminen ajattelu ja työtapa soveltuvat sijaishuoltoon ja Vakka-Suomentien lastenkotiin?

Vakka-Suomentien lastenkoti avohuoltoa tarjoavana yksikkönä

- Miten Vakka-Suomentien lastenkoti sopii avohuollon yksiköksi?
- Minkälaisia työmenetelmiä lastenkodin tulisi jatkossa kehittää?
- Miten lastenkodin toiminnan tulisi muuttua, jotta toiminta ja ”tulokset” vastaisivat paremmin hallinnon odotuksiin ja tavoitteisiin ja lastensuojelun päämääriin?

6 TULOKSET

6.1 Lasten haastattelut

Nuorten haastatteluissa pyrimme saamaan selville, millaisena lapsi kokee arjen Vakka-Suomentien lastenkodissa sekä miten lapsi/nuori arvioi lastenkodissa elämisen vaikutuksia itseensä. Lisäksi halusimme kysyä lapselta, mitä muutoksia hän toivoisi lastenkodin toimintaan ja millaista tukea hän kokee tarvitsevansa? Mitä nuori ajattelee siitä, mitkä asiat lastenkodissa ovat olleet hänelle hyväksi? Teemahaastattelu muodostui kolmesta pääteemasta ja niihin liittyvistä alakysymyksistä. Lisäksi saatoimme kysyä lisäkysymyksiä joistain aiheista, sen mukaan miten tarkasti nuori itse kuvaili teemaa.

Miten lapsi kokee arjen Vakka-Suomentien lastenkodissa?

Lapset kuvailivat yleisiä kokemuksiaan lastenkodissa asumisesta ensin hyvin lyhytsanaisesti. Vastausten perusteella kokemukset olivat hyviä tai ”ihan ok”. Omaohjaajatyö työparityöskentelynä on lastenkodin työn keskeinen elementti. Lapset kuvailivat omaohjaajia varsin eri tavoin. Omaohjaajat olivat ”tosi mukavia”, tai ei niin mukavia. Jollain haastateltavalla ei ollut väliä kenen työntekijän kanssa hän asiat jakaa, joku halusi jutella mieluiten juuri omaohjaajan kanssa. Konkreettisia asioita mitä omaohjaaja tekee nuorten kanssa, tuli vastauksissa esiin: 1) jutellaan koulusta, 2) käy nuoren kanssa vaateostoksilla, 3) on palavereissa mukana. Omaohjaajan meneminen koululle käymään tai kotiin käymään koettiin vastauksissa asioina, jotka olivat nuoren mielestä ”ihan ok”. Kaikki eivät ottaneet kantaa asiaan, mutta negatiivisia kommentteja asiaan ei tullut keneltäkään.

Perheen kanssa tehtävästä yhteistyöstä nuorilla oli vain hyviä kokemuksia. Tarkempia esimerkkejä kysyessä yksi nuorista kommentoi puhelimen käytön rajaukseen liittyviä sääntöjä. Hänen mielestään oli ihan hyvä, kun asia sovittiin yhdessä vanhempien kanssa. Hän myöntää ajatelleensa asiasta tapahtumahetkellä hieman eri tavalla kuin muutama kuukausi jälkikäteen, haastatteluhetkellä.

”niin sillo kun otettiin puhelin pois, niin mä en odottanu sitä, mut periaattees ihan hyvä oli, ku muuten mä oisin varmaan vaan valvonu.”

Oman mielipiteen kuuleminen ja omiin asioihin vaikuttaminen, olivat teemoja, joihin kaikki haastateltavat nuoret vastasivat yhtenäisesti. Kaikki olivat sitä mieltä, että omaa mielipidettä kuunnellaan lastenkodissa. Kukaan ei kuitenkaan nostanut mitään erityistä teemaa esiin, miten, vaan esimerkit olivat varsin arkisia.

"mun mielipidettä kuunnellaan ihan hyvin ja se vaikuttaa myös.... en oo oikeastaan mitään pyytäny, vaan synttärirahan"

Vastauksissa näkyi kuitenkin luottamus siihen, että omiin asioihin on mahdollista vaikuttaa.

"kuunnellaan ja jos mulla on jotain mielipidettä ihan mistä tahansa, niin kuunnellaan"

"kyl mä sen verran tiedän et mä pystyn vaikuttaa asioihin sillai ylipäätään."

Lastenkodin toiminnan vaikuttavuus

Kaikki haastateltavat toivat hyvin yhtenäisesti esiin myönteisiä muutoksia, jotka olivat tapahtuneet heidän kohdallaan lastenkodissa olon aikana. Kaikkia yhdistävät teemat olivat koulun käynnin lisääntyminen, sekä unirytmien parantuminen. Koulun käyntiin liittyvät ongelmat ja tavoitteet olivat hyvin erilaisia kaikilla, mutta sama teema ja onnistumisen kokemus yhdisti kaikkia.

Poissaoloja oli tosi paljon en mä tie tarkkaa määrää mut paljon...joka päivä käyn nyt kouluu paitsi, jos oon kipeä...oon mä saanu otettuu kiinni ja tehny noi hommat mitä oli rästissä. Ois ehkä voinu mennä viel paremmin... vois sin saada parempii numeroita, jos panostaisin... mut on se vähän vaikeet panostaa koko ajan, kun oli niin paljon poissaoloja ja jäin jälkeen kaikissa aineissa. Voisin lukee kokeisiin paremmin ja tollast.

Myös unirytmien korjaantuminen oli kaikkia yhdistävä asia, johon he kokivat saaneensa tukea lastenkodista. Unirytmien korjaantuminen oli tukenut koulunkäyntiä ja nuoret olivat opetelleet myös tapoja, miten maanantai-aamun herääminen ei olisi niin vaikeaa.

”Siis enne oon menny nukkuu kahelt, kolmelt ja nykyään mä meen nukkuu joskus 11-12 joskus aikaisemminkin.”

Yksi nuorista nosti esiin myös kolmannen teeman, itsetunnon. Lastenkodin kautta tehdään nuorten vaatehankintoja, ja maksetaan kampaamokäyntejä. Nuorille on tärkeää näyttää siltä, mikä on oman identiteetin mukaista.

”Se ei ehkä liity täällä oloon... mut itsetunto... periaattees se liittyy täällä oloon, kun mä sain nää hiukset. Tuntuu kivemmalta ja mä alan näyttää siltä, ku mä haluan... nää hiukset on niin ensimmäinen askel”

Lapsen tai nuoren muutosehdotuksia lastenkodin toimintaan

Haastateltavat eivät tuoneet haastattelujen aikana mitään muutosehdotuksia lastenkodissa tehtävään työhön, eikä perheen kanssa tehtävään työhön. Kaikki nuoret vastasivat hyvin lyhytsanaisesti asiaan

”Ei oo mikään ottanu päähän”, oli yhden nuoren vastaus.

Kukaan ei myöskään osannut kuvata mitä muita asioita vielä pitäisi muuttaa, että oma tilanne paranisi, eivätkä myöskään, mihin asioihin haluaisi enemmän tukea. Koulun käyntiin liittyviä haasteita nuoret tiedostivatkin, mutta muita asioita ei haastatteluhetkellä tullut mieleen.

”En tiedä. Ei varmaan. Ei tuu mieleen.”

Yhteenveto lasten haastatteluista

Vastauksista näkyy yhteneväisyys nuorten mielipiteiden kohdalla. Kaikki olivat sitä mieltä, että omaa mielipidettä kuullaan ja asioihin voi vaikuttaa. Kehitysideoitakaan ei noussut esiin, joten johtopäätöksenä voisi todeta lastenkodin nuorilla kaikkien tarvittavien asioiden jollain tapaa hoidossa. Vaikkakin nuoret olivat lyhytsanaisia joistain teemoista, kaikki kuvailivat koulunkäyntiin ja unirytmiiin liittyviä asioita tärkeimpinä asioina, joihin olivat saaneet tukea. Jokainen haastateltava otti koulun käynnin teeman itse puheeksi, ennen kuin ehdimme varsinaiseen koulunkäyntiin liittyvään kysymykseen asti.

Eroavaisuuksia vastauksissa näkyi suhtautuminen omaohjaajatyöhön. Jokaisella oli erilaisia ajatuksia aiheesta. Jokaisella työntekijällä voi olla myös erilaisia tapoja tehdä omaohjaajatyötä.

6.2 Aiemmin sijoitettuna olleen nuoren haastattelu

Saimme haastateltavaksi myös yhden muutama vuosi sitten pois muuttaneen nuoren. Kysyimme häneltä samat kysymykset kuin muilta nuorilta tosin osa kysymyksistä piti kysyä menneessä aikamuodossa. Lisäksi hän halusi oma-aloitteisesti kertoa myös muita asioita kuin mitä kysyimme.

Miten nuori koki arjen Vakka-Suomentien lastenkodissa?

Kysymykseen millaisia kokemuksia ja muistoja hänellä on lastenkodissa asumisesta nuori aloittaa kertomalla mitä hän nyt näin muutaman vuoden jälkeenpäin asioista on miettinyt. Nuori kertoo, että näkee nykyisin lastenkodissa vietetyn jakson olleen hänelle erittäin hyödyllinen. Nuori jatkaa, että lastenkodissa ilmapiiri oli sellainen että välitettiin ja oli selvät rajat.

Nuori miettii, että jos häneltä oltaisiin silloin, kun hän tuli lastenkotiin, kysytty vastaavaa, ei hän olisi ollut mistään samaa mieltä. Nuori kertoo olleensa silloin yksinäinen ja tosi vihainen siitä, että minkä takia juuri hänen oli tultava lastenkotiin. Nuori kertoo kokeensa, että ei oikein tiennyt haluaako takaisin kotiin, mutta kaikki mitä hänelle tapahtui, tuntui jotenkin väärältä. Varsinkin omaohjaajistaan nuori kertoo ajatelleen ensimmäisinä viikkoina, että ne ovat epäreiluja häntä kohtaan. Kertoessaan nyt asiaa nuori nauraa kovaan ääneen.

”Sä ny teet tota tolee ja sä tuut tasan tarkkaan just tolloin. Nyt pitää mennä nukkumaan ny syömään ja kouluun ja tämmösii perusjuttuja. Mää laitoin kaikkeni vastaan ja kaikki oli epäreilua mun mielest ja mä oli tosi kiukkunen ja mä en tykkää täst ja tää homma ei voi mennä näin ku mä en tykkää tästä.”

Nuori lisää vielä omaohjaajistaan, että ne tulivat sijoituksen aikana lähimmiksi. Nuori tuo esiin, että hän koki kaikkien ohjaajien olleen aidosti välittäviä aikuisia, mutta juuri omaohjaajiinsa hän on pitänyt edelleen yhteyttä.

Nuori kertoo, että on paljon miettinyt jälkikäteen pois muuttoaan lastenkodista ja ajattelutapansa muutosta. Nuori sanoo, että pois muuttaminen oli ihan kamalaa ja jälkihuolosta oli iso apu. Nuori kertoo, että pois muuttaessaan 18-vuotiaana hänellä oli paljon oman itsensä hakemista, eli kuka hän oikeastaan oli ja mitä hän nyt tekisi.

”Ehtisin pikkasen tottua siihen et oon täällä ja sit yhtäkkiä koko se homma vedetään yhtäkkiä pois mun jalkojen alta ja mä oon yhtäkkiä ihan yksin omassa asunnossa. Joo mä tiesin et mä voin aina tulla tänne, voin aina soittaa, jos on joku paha mieli ja mä soitinkin ja kävin täällä mut varmaan 20 vuotiaana alko tajuu vähän enemmän kui paljon hyöttyy siit oli, ku oli ne rajat ja semmoset... alko löytää sitä itseään ja mimmone ihminen haluaa olla”

Kysymykseen, miten hän koki lastenkodin tehneen hänen perheensä kanssa yhteistyötä, nuori sanoo, että lastenkodista varmaan yritettiin tehdä sitä. Nuori jatkaa, että hänen perheensä ei ollut mitenkään suostuvainen siihen ja hän muisteli, ettei käynyt kertaakaan kotonaan äidin luona puolen vuoden sijoituksen aikana. Nuori kertoo käyneensä sijoituksen aikana kerran mummin luona, isän kanssa hän ei ollut silloin tekemisissä ja äidin kanssa oli tosi vaikeaa. Nuori lisää vielä, että ei näe perhetyön voineen onnistua, vaikka siihen olisi lastenkodin puolesta panostettu kuinka paljon.

”Sen verran, ku mä tunnen mun vanhempii, niin ihan sama mitä ois tehty niin se ois ollu plus miinus nolla niin täält kyl yritettiin varmasti ottaa yhteyttä, mut mitä tehdä kun toisii ei vaan kiinnosta se homma.”

Nuori lisää vielä, että on nykyisin isänsä kanssa tekemisissä. Äidin käytöstä nuori ei vielääkään ymmärrä, sillä hän olisi toivonut äidin edes joskus soittavan tai käyvän lastenkodissa.

”En oo vieläkään ymmärtäny, minkä takia pitää hylätä ja niinku olla et mee sää tonne... ei mun tarvii enää huolehtii yhtään mitään et sää oot nyt tuolla et homma ok ei mun tarvii nähdä tai soitella... emmä sitä vieläkään ymmärrä...et toivoo...et ku ite saa joskus omia lapsia et toimii niin et on aidosti kiinnostunut eikä hylkää vaan ja heitä menemään kuin jotain käytetty vaa-tetta.”

Siihen, kuinka hän koki, että hänen mielipiteensä tulivat kuulluksi, nuori toteaa nauraen, että kyllä ne tulivat kuulluksi. Kysymykseen, pystyikö hän vaikuttamaan mielipiteillään asioihinsa, nuori kertoo pystyneensä.

”Joo sit, ku mä oli sil fiiliksel, et mun kans pysty oikeasti keskustelemaan asioista niinku tosi rauhallisesti ja rakentavasti, niin sillo joo, mut jos se oli sitä... mä tein niin et mä huusin mun asiat, niin sillo ei tule... ni se oli ihan hyvä et sillo ei lähetty antaa mulle sitä valtaa et nyt ku se huutaa tehdään näin...niin rakentavasti ku pysty.”

Lastenkodin toiminnan vaikuttavuus

Nuori kertoo kysymyksen, miten hän kokee sijoituksen vaikuttaneen hänen elämäänsä olevan mielenkiintoinen ja keskustelewansa eri ihmisten kanssa asiasta usein.

”Niin tää on mielenkiintoinen... mä aina keskustelen kaikkien kans et mitä, jos en olis tullu, niin veikkaisin varmaan että tota... mul ei välttämät ois koulutus, työpaikkaa... mulla ei olis semmoista tapaa... tavalla millä mä pystyn hillitsemään itseni jos mä koen et mun oikeuksia ja mun tunteita loukataan jotenkin... se kun tietää et on tärkeä ja mulla on väliä se on niinku kaikest tärkein... niin tääl oppi sen et mullakin on väliä ja on ihmisii jotka välittää... välittää, eikä heti kun menee jotain huonosti, oo sillee ettei kiinnosta enää.”

Nuori kertoo, että sellaiset perusasiat kun aamulla sanottiin huomenta ja lähtiessä tervehdittiin ja tullessa kyseltiin kuulumisia ovat olleet hänelle tärkeitä. Nuoresta on tärkeää, että kun hänellä oli paha päivä, annettiin tilaa ja sitten kun näytti, että hänen kanssaan pystyttiin keskustelemaan, niin kysyttiin halusiko hän puhua. Nuori sanoo tunteensa sijoitettuna ollessaan, että lastenkodin ohjaajat olivat oikeasti kiinnostuneita mitä hänelle kuului.

Kysyttäessä, miten koulunkäynti muuttui sijoituksen aikana, nuori kertoo, että ollessaan lastenkodissa koulunkäynti ei napannut häntä ollenkaan. Nuori jatkaa sanoen, että hän ei juuri parantanut koulun käyntiään ollessaan lastenkodissa ja lopetti koulun pian muutettuaan omilleen. Nuori lisäsi vielä, että sitten kun hän oli jotain 19, jotain muuttui hänen ajattelussaan. Nuori selventää ahaa-elämyksen syntyneen, kun oli tajunnut, että sillä mitä lastenkodissa sanottiin koulun käynnin tärkeydestä, olikin oikeasti jotain merkitystä.

”Sen jotenkin tajus et himskatti ois pitäny käydä sitä kouluu, ei ne turhaa siel sanonu et käy sitä kouluu. Et emmä voi olla ilman papereita, mun on pakko käydä suorittaa mun peruskoulu ja mä löysin sellase alan mist mä tykkään, ja kävin hakee sielt paperit.”

Nuoren muutosehdotuksia lastenkodin toimintaan

Kysymykseen mitä lastenkodissa olisi voitu tehdä paremmin, nuori vastaa saman tien, että häntä ei olisi päästetty pois, kun hän täytti 18. Nuori kertoo kokeneensa, että olisi tarvinnut enemmän aikaa lastenkodissa oloon, jotta olisi saanut käsiteltyä omia juttujaan. Nuori sanoo ymmärtäneensä, että siihen ei pystynyt mitenkään vaikuttamaan ja se vaan oli valitettavaa, kun täytti 18. Nuori lisää käsitelleensä juttujaan jälkihuollossa ohjaajan kanssa, mutta hän ei ollut kokenut sen auttaneen tarpeeksi. Nuori jatkaa, että jos häneltä olisi kysytty silloin kun hän oli muutaman viikon sijoitettuna, olisi hänellä ollut paljon kriittikiä lastenkodin toimintaa kohtaan.

”Jos mul ois kysytty sillo muutama vuosi sitten niin mä oisin vaikka mitä keksiny...mul ei sanota vastaan, mun annetaan tehdä mitä vaan.”

Nuori kertoo vielä oma-aloitteisesti sijoitushistoriaansa ja on erittäin tuhtunut jatkuvista paikan vaihdoksista. Nuori kertoo olleensa kolmessa eri paikassa.

”Ja mä aloin tottuu siihen ja sit nekin ilmoittaa et nyt sä lähdet taas ja mä sanoin et te ette oo tosissanne, et minä en kyl lähde yhtään mihinkään ja mä nostin siitäkin silloin kauhean metelin kun mä tulin tänne et mä en haluu olla tääl et mää oli just tuolla ja miks mua koko ajan siirretään et ekaks mä oon tuol ja sit mä meen kotiin ja sit mä meen tänne ja sit mä meen tonne et niinku miks mä en voi olla yhdessä paikkaa ku mä kans kiinnyin M:n ja T:n ja Koppalassakin omiin aikuisiin, niin koko ajan mua siirretään eri paikkaan ja ihmiset vaihtuu ja mää oon just ehtiny avaamaan jotain tiettyjä asioita jollekki ja sit yhtäkkiä mää oon taas toises paikkaa.”

Nuori jatkaa vielä kertomustaan lastenkodin roolista jälkihuollossa.

”Se on kans tässä ollu tosi tärkeää kun miettii kun mä täytin 18 et on se mahdollisuus et soittaa ja on edelleenki et te ette lähde täält mihinkään ja mä voin ihan milloin vaan tulla tänne jos mul on paha olla ja ihan millo vaan

soittaa. Se oli sillo ku muutti omilleen ja oli... mul oli sika yksinäistä ja et nyt mä taas lähdin et tää ei oo todellist et sit jotenkin sen ensimmäisen soiton kun tein ja tajusin et ei ne lähde mihinkään, et mä voin aina soittaa tänne ku mul on tosi paha mieli, niin se oli jotenkin helpottavaa et okei... en mää oookkaa tääl ihan yksin tääl et mul on noi tuolla et en mää oo noit viel menettänyt mihinkään. Mul on viel M:n henkilökohtainen numero, jos tulee joku hätä.”

Ratkaisuehdotus oman sijoituksen pohjalta.

”Niin jos oikein sitä miettii, niin ois ollu paljon helpompaa sillo, ku ne mun ongelmat ilmentyi, niin jos mää oisin päässy paikkaan, jossa lähetään katsomaan mikä tää homma on minkä takia näin tapahtuu eikä... pompin paikast toiseen tällee näin, ku se et mä kerkiin ekaks olla paikas muutaman kuukauden ja hei tää homma hoituu ja sit heti ...hei läheppä pois täältä... Se on niinku tosi epäreilua ja senkin takia mä olin varmaan koko ajan tosi vihainen ku mä en tienny mihin mää meen koko ajan et jotenkin koko ajan viedään se matto pois jalkojen alta ja kun tottuu... nyt mä oon täällä, täs on tää rutiini homma, okei pois... sit seuraava paikka. Joo, tääl on tämmöne rutiini, joo pois, seuraava paikka... se oli niinku.”

Yhteneväisyyksinä muiden nuorten haastatteluihin vanha nuori toi esiin koulunkäynnin parantuneen, tosin vasta reilun vuoden päästä sijoituksen loputtua. Erona oli selkeästi nuoren rönsyilevä kerronta ja nuoren kuvaukset lastenkodin roolista jälkihuollossa ja kehitysideoissa.

6.3 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut

Saimme haastateltavaksi kaksi avohuollon sijoituksista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Molemmilla oli kokemusta juuri Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnasta vuosien 2018 ja 2019 aikana.

Lastenkodin rooli perhetyön prosessin eri vaiheissa

Molempien sosiaalityöntekijöiden mielestä Vakka-Suomentien lastenkodilla on ollut hyvin perhettä tukeva rooli perhetyössä. Sekä vanhemmat että nuori ovat selvästi tulleet kuulluksi lastenkodin toimesta. Samalla he näkivät, että lastenkoti on ollut hyvin tietoinen mitä perheessä tapahtuu ja lastenkoti on edennyt perhetyössä tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi lastenkodin rooli on ollut olla perheen arjessa mukana esimerkiksi koulun ja psykiatrisen poliklinikan kanssa pidetyissä verkostopalaverissa.

”Lastenkodilla on ollu hyvin tukeva rooli. Tukenut sekä vanhempiin et nuoreen...ollu siinä arjessa mukana hyvin ja tietoinen siitä mitä perheessä tapahtuu. Ollut yhteistyössä kouluun ja psy. poliin. Lastenkoti on edennyt tavoitteiden mukaisesti eli koulun käynnissä tuettu nuorta ja perhettä ja siinä on hyvin pysytty... siinä arjessa.”

Molemmat sosiaalityöntekijä toivat esiin, että lastenkoti voisi kehittää perhetyötä perhekuntoutuksen suuntaan, kuten esimerkiksi Mäntymäen perhetukikeskuksessa on tehty. He kokivat, että perhearvioinnin ja -kuntoutuksen kautta pystytään entistä paremmin kävään esiin ongelmakohtat perheen arjesta ja sitä kautta saadaan ongelmavyöhyt ratkeamaan. Toinen toi esiin, että olisi tärkeätä, että lastenkodin ohjaajat suorittaisivat perhearviointikoulutuksen ja toimisivat perhetyössä aina työpareina. Hän kertoi, että perhearvioineissa perheen omaohjaajatyöpari istuu alas asiakasperheen kanssa ja yhdessä mietitään ja laitetaan näkyväksi perheen ongelmia ja voimavaroja.

”Istutaan alas ja laitetaan näkyväksi niit asioita. Taululle heijastetaan ja heti kirjoitetaan mitä mietitään, yhdessä perheen kans voidaan heti muuttaa... miten asiakas kokee sen.”

Sama sosiaalityöntekijä lisää vielä, että aina ei tarvita näin paljon vanhempia sitouttavaa toimintaa. Hän näki, että lastenkodin nykyinen perhetyön malli oli hänen nuoren kohdalla täysin riittävä, eikä systemaattista perhearviota edes kaavailtu.

Toinen sosiaalityöntekijä sanoi huomanneensa, että Turun kaupungin lastenkodeilla ei ole ollut viime vuosina tarpeeksi resursseja tehdä perhetyötä varsinkaan perheen kotonaa. Hänen mielestään olisi hienoa, jos Vakka-Suomentien lastenkodin resurssit riittävätkö kotiin päin tehtävään perhetyöhön. Samalla hän ilmaisi kiinnostuksensa siitä, mitä

me tarkoittamme perhetyöllä. Hän sanoi, että usein kuulee että lastenkodit tekevät perhetyötä, mutta hänelle on jäänyt epäselväksi mitä se konkreettisesti on. Hän pohti, että onko kaikki kommunikaatio vanhempien kanssa perhetyötä vaan vain se, kun tehdään yhdessä esimerkiksi vanhemmuuden roolikarttaa.

Sama sosiaalityöntekijä toi esiin perhetyön tärkeyden avohuollon sijoituksen jälkeen. Hän näki, että jos lastenkoti vain pystyy resurssien puolesta sitä tekemään, niin se olisi hyvä. Hän koki, että tieto perheen tilanteen muutoksesta tulee vasta silloin kun nuori on muuttanut takaisin kotiin. Hän piti suurimpana kysymyksenä sitä, että palaako kaikki samanlaisiksi nuoren palatessa kotiin.

Systeminen työote lastenkodissa

Kysymykseen systeemisen työotteen näkymisestä Vakka-Suomentien lastenkodista, sosiaalityöntekijät lähtivät erilaisista näkemyksistään liikkeelle. Toinen toi esiin, että näkee systeemisen työotteen ytimenä moniammatillisuuden ja sitä ei hänen mukaansa oikein ollut. Hän koki tehneensä lastenkodissa vain lastenkodin ohjaajan kanssa töitä nuoren asioiden hoidossa. Toisaalta hän toi esiin tehneensä lastenkodin kanssa myös systeemisen mallin mukaista työtä.

”Tietyllä tapaa me ollaan irrotettu se niin et me ollaan käyty eri paikoissa... koulu ja psykiatria, mutta ei olla oltu siellä Vakkiksella... niin et me ollaan hypätty joittenkin toisten systeemiseen malliin.”

Toinen sosiaalityöntekijä pohti alkuun, että tarkoitetaanko systeemisellä työotteella lastenkodissa vähän samaa kuin perhetyöllä. Selvästi systeemisellä työotteena lastenkodissa hän näki eri toimijoiden säännölliset palaverit, joissa yhdessä päätetään mikä kunkin rooli on ja joihin myös koko perhe otetaan mukaan.

” Ennen vanhaan on oikeasti ollu sillai, et koulu tekee tota, lastenkoti tätä ja sossu tätä, niin viime vuodet se on ollut kokonaisuus... sellainen systeminen... et otetaan kaikki toimijat huomioon.”

Sama sosiaalityöntekijä jatkoi ajattelevansa systeemisen ajattelun perusideana olevan se, että ensiksi kysytään perheen omaa näkökulmaa. Eli selvitetään mihin juuri he kokevat tarvitsevänsä tukea, vaikka sen esiin saaminen on usein aikaa vievää. Hänen mielestään pienet viranomaispalaverit ennen perhepalaveria ovat vanhanaikaisia, eikä niitä

enää tarvita, sillä kaikki pitäisi pystyä puhumaan perheen kesken. Oleellisimpina asioina hän toi esiin vanhempien kunnioittamisen ja sen esiin tuomisen vanhemmille, että he ovat ne nuorelle tärkeimmät ihmiset.

”Tavallaan tsempata, kun monesti ne vanhemmat on jo aivan loppu, niillä on huono itsetunto ja ne on niin häpeissään, et meille tällaista tapahtuu. Niin sen saa tavallaan sillai käännettyä, että hei te ootte oikeesti niit tärkeimpiii ihmisii ja tietynlainen kunnioittava suhtautuminen niihin... ja ei tässä nyt mitkään viranomaiset häsää teidän selän takana teidän lapsen asioissa, vaan et niinku tää on teidän perhe ja teidän lapsi ja te teette ne päätökset.”

Molemmat sosiaalityöntekijät näkivät, että lastenkoti tarvitsisi jatkossa perheterapeutin, pystyäkseen parempaan systemisen työotteeseen. Toinen sosiaalityöntekijä pohti, että voihan se tapahtua niinkin, että lastenkotiin otetaan se perheterapeutti jostain ulkopuolelta. Toisaalta hän piti parempana ratkaisuna, että terapeutti saataisiin jotenkin tiimin jäseneksi.

Samainen sosiaalityöntekijä ehdotti, että lastenkodissa voitaisiin pitää jatkossa hoitokouksia koko hoitotiimin kera. Hän näki, että varsinkin vähän vaikeammissa tilanteissa olisi paikallaan kutsua sosiaalityöntekijä mukaan työnohjaukseen ja konsultaatioon. Hänen mielestään aina ei ole hyvä, että perhe on mukana, kun hirveästi pallorellaan eri vaihtoehtoja ja mietitään mihin suuntaan ollaan menossa.

Toinen sosiaalityöntekijä painotti, että lastenkodissa pitäisi olla perheterapeutti työryhmässä. Hän toi esiin, että ongelmat kumpuavat usein erittäin syvältä. Esimerkiksi perheen valta- ja vuorovaikutussuhteet voivat olla ihan sekaisin ja ilman terapeutista näkökulmaa ne eivät parane. Tavoitteena olisi, että perheterapeutin avulla pystyttäisiin yhdistämään lapsen ja vanhemman terapiat ja näkemään heidän keskinäisen suhteen ongelmat samalla kertaa. Sosiaalityöntekijä pohti vielä vanhaa tilannetta jolloin lapsi kävi omaa terapiaa ja vanhemmat omaa, eikä ollut ketään joka olisi yhdistänyt terapiassa esiin tulleet ongelmat.

Miten lastenkoti sopii paikkana avohuollon sijoituksiin?

Molemmat sosiaalityöntekijät näkivät lastenkodin soveltuvan hyvin avohuollon sijoituksiin, joissa tarkoituksena on ensisijaisesti perheen ja nuoren tilanteen arviointi. He korostavat, että avohuollon sijoitus on aina vapaaehtoinen ja onnistuneen arvion pohjalla

on aina hyvä yhteistyö vanhempien kanssa. Toinen lisäsi vielä, että jos hän ajattelee sijoittamaansa nuorta, niin hän näkee nuoren hyötynneen siitä, että ympärillä on oman ikäistä porukkaa, virikkeitä ja riittävästi täysipäisiä jaksavia aikuisia. Hän näki myös, että yleensäkin lastenkoti on se ensisijainen sijoituspaikka kun tarvitaan avohuollon sijoitusta.

Sama sosiaalityöntekijä kuvasi seikkaperäisesti minkäläisten perheiden ja millaisiin tilanteisiin avohuollon sijoitus sopii. Hän kertoi, että jos kyseessä on oirehtiva nuori niin perhe saa vähän hengähtää sijoituksen aikana. Toisinaan on käynyt niinkin, että nuori oireilee psyykkisesti, eikä kotoa käsin ole mikään asia onnistunut. Kun nuori sijoitetaan laitokseen, asiat alkavat sujumaan, sosiaalityöntekijä huomautti. Hän muistutti vielä, että kaikista vaikeimmin oirehtivat eivät avohuollossa pärjää, koska lastensuolelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä ei voi avohuollon sijoituksissa käyttää.

Verrattuna avohuollon muuhun työhön laitoksessa, on saman sosiaalityöntekijän mielestä helpompi myös huolehtia nuoren kouluun lähdöstä ja vuorokausirytmistä, koska lastenkodissa on henkilökuntaa ympäri vuorokauden. Lisäksi avohuollon sijoituksissa on tavoitteena saada oikeasti jotain muutosta aikaiseksi nuoren kotiin, jotta nuori voi palata sinne. Lisäksi hän painotti, että avohuollon sijoitusten kesto on laissakin jo määrätty lyhyeksi ja perheen rooli on suuri ja vanhemmat ja läheisverkosto pysyvät tiukasti mukana.

”Sit jos vanhemmilla on se ote karannut ja se vuorokausirytmän saisi siellä lastenkodissa kuntoon ja tukee siihen koulun lähtöön... ja jos ne systeemit ja vuorovaikutussuhteet siellä kotona on vaan niin solmussa.”

Monesti avohuollon sijoituksen syynä on vanhempien omat parisuhde, mielenterveys- tai päihdeongelmat, sosiaalityöntekijä jatkoi. Hänestä myös tällöin on hyvä kokeilla ensin avohuollon sijoitusta, eikä alkaa heti valmistelemaan huostaan ottoa. Avohuollon sijoituksen aikana vanhemmilla on mahdollisuus ehtiä saamaan kuntoutusta ja hoitoa ongelmiinsa ja sen jälkeen voidaan katsoa, onnistuuko nuoren kotiin paluu, hän jatkoi. Samainen sosiaalityöntekijä lisäsi vielä, että toisinaan sitä vaan tietää, että tässä nuoressa ei ole itsessään mitään vikaa. Hän samalla painotti, että kun sen vaan saa irrotettua joksikin aikaan perheestä, niin jo se riittää tilanteen parantumiseen.

”Sit taas, kun napataan eri ympäristöön, se alkaa toimimaan ihan eri tavalla se nuori, ja sit joskus sieltä aukee kaiken maailman kamaluuksii vasta sillä, ku se nuori uskaltaa puhuu, kun se on pois kotoo tai varsinkin sellaisissa mis junnaa paikallaan ja tuntuu et mikään tuki ei vie eteenpäin muuten... niin kyllähän sijoitus on ainut vaihtoehto mitä kannattaa kokeilla.”

Mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti tuo avohuollon sijoituksiin?

Molemmat sosiaalityöntekijät toivat esiin kodinomaisuuden lastenkodissa. He pitivät hyvänä asiana, että lastenkoti ei tunnu kliiniseltä laitokselta, jossa on esim. lukittuja ovia pitkien käytävien varsilla. Toinen toi esille, että hän kokee, että nuoret viettävät lastenkodissa pääosin tavallista arkea ja se tuntuu olevan tavallinen koti nuorille. Toinen korosti lastenkodissa valitsevan rennon ja mukavan yleistunnelman, jonne on mukava tulla.

Molemmat sosiaalityöntekijät pitivät erittäin hyvänä, että Turussa on kodinomainen avohuollon sijoituspaikka. Toinen toi esiin kysymyksen muodossa, että haluaako Vakka-Suomentien lastenkoti pidättäytyä ottamasta vastaan kiireellisesti tehtyjä avohuollon sijoituksia. Hän jäi miettimään, jos lastenkodilla olisi sellainen linja, että se ottaa vain normaaleja avohuollon sijoituksia, se voisi olla selkeämpi. Toisaalta hän jäi pohtimaan, että nuoren kannalta, joka otetaan kiireellisenä avohuollon sijoituksena, olisi kiva jos Turussa olisi myös hänelle sopiva paikka.

Toinen sosiaalityöntekijä toi esiin lastenkodin kodin omaisuuden ja helposti lähestyttävyyden. Hän piti tärkeänä, että aina ei lapsen sijoituspaikkaa tarvitse arvioida muualla, vaan on hyvä, että lastenkotiin voi olla suoraan yhteydessä.

”...ja ajattelin, et miten itse oon nuoren sinne saanu niin se on tapahtunut sillai välittömästi, et siin ei oo ollu mitään paperisotaa... voi keskustella ja sopii, et onks tää lapsi sellainen kun voi teille tulla.”

Lisäksi hän piti hienona ominaisuutena, että lastenkoti on erikoistunut nuorten koulunkäyntiongelmien hoitoon. Hänestä oli tärkeää, että Turun kaupungilla on lähellä paikka sellaisille nuorille, joilla ei ole välttämättä sen suurempia päihde- tai mielenterveysongelmia, vaan he tarvitsevat tukea lähinnä koulunkäyntiä varten. Samalla hän korosti, että Vakka-Suomentien lastenkoti on hyvä pitää semmoisena paikkana jatkossakin.

Toinen sosiaalityöntekijä kuvasi samaa asiaa hieman eri sanoilla. Hän piti ylipäätään hyvänä, että Turussa on nyt tällainen vaihtoehto, mitä voi hyvällä mielellä markkinoida, koska avohuollon sijoitus on aina vapaaehtoista. Hän lisäsi vielä, että Turussa on ollut pulaa avohuollon sijoituspaikoista, Mäntymäen ollessa oikeastaan ainoa mahdollisuus. Hänen mukaansa Mäntymäellä on kuitenkin edelleen harteillaan vanha, paha Koppalamaine, ja jotkut perheet sanovat heti, että ei sinne, kun siellä on esim. kaiken näköisiä kiireellisiä ja huumeiden käyttäjiä.

”On taas ylipäättään hyvä, et nyt tällainen yksi vaihtoehto, mitä voi hyvällä mielellä markkinoida, kun sitähan se yleensä on, ku se on vapaaehtoista kaikille.”

Kaiken kaikkiaan sosiaalityöntekijät kuvasivat monisanaisesti annettuja kysymyksiä. Molemmilla sosiaalityöntekijöillä oli selvä käsitys lastenkodin toiminnasta, ja he toivat esiin selkeästi myös omia kehitysideoitaan.

6.4 Lastensuojelun johtaja Eira Virolaisen haastattelu

Eira Virolaisen haastattelussa tavoitteena oli saada selville johtajatason näkökulmia lastensuojelun sijaishuollon nykytilasta, ajatuksia systemisestä työstä ja lastensuojelun avohuollosta. Haastattelussa valotetaan Turun kaupungin lastensuojelun linjauksia, ja mistä Vakka-Suomentien lastenkodin profiloituminen on lähtenyt liikkeelle. Tarkoituksena oli paitsi kuvailla nykytilannetta, myös etsiä kehitysideoita nykyisiin työtapoihin.

Turun kaupungin tavoitteet Vakka-Suomentien profiloitumisen taustalla

Virolainen kuvailee Turun kaupungissa tehdyn lastensuojelun luonteen muuttuneen viime vuosien aikana paljon. Turun kaikkien lastensuojelulaitosten tavoitteena on pyrkiä nykyään tekemään entistä enemmän työtä koko perheen kanssa. Oleellista on systemisen työtavan mukaan toimiminen. Hän kuvailee, että siinä missä vielä muutamia vuosia sitten suosittiin lasten sijoitusten aluissa jopa parin viikon jaksoja, jolloin ei oltu omaan perheeseen yhteydessä, nykyään kotiin päin ja perheen kanssa tehtävä työ on keskeisessä osassa heti sijoituksen alusta lähtien. Myös lyhytaikaisten sijoitusten suosiminen ja huostaanottojen vähentyminen on ollut tavoitteena. Tarkoituksenmukaisia eivät ole automaattisesti 18 vuoden ikään asti kestävät sijoitukset, vaan aktiivinen kotiin päin tehtävä työ.

Virolainen kuvailee Turun alueella olevaa koulupudokkaiden joukkoa ongelmalliseksi koettuna ilmiönä. Koulupoissaolot ovat lisääntyneet, ja kouluistakin on tullut viestiä lastensuojeluun, että asialle tulisi tehdä jotain. Hän toteaa, ettei koulupudokkaiden kanssa ole ollut toimivaa työkalua.

”Vanhemmat ovat aika keinottomia murrosikäisen lapsen kanssa, et miten sen kanssa toimii, ja miten sen saa sinne kouluun. Ja koulu on välillä yhtä keinoton.”

Virolaisen mukaan vastaus siihen ongelmaan tuli Vakka-Suomentien työntekijöiltä, jotka ehdottivat, että voisivat lähteä tämän tyyppistä työtä tekemään. Vakka-Suomentien lastenkodin profiloitumiseen on toisaalta vaikuttanut Turun kaupungin tavoite tehdä lastensuojelutyötä systeemisen työtavan mukaan koko perhettä tukien, toisaalta ongelmalliseksi koettu suuri koulupudokkaiden joukko. Myös työntekijöiden aktiivinen keskustelu ja oman osaamisen esiintuominen on yhdessä vaikuttanut avohuollon yksiköksi profiloitumiseen.

Systeminen työtapa sijaishuollossa

Kysymykseen, miten systeminen ajattelu ja työtapa soveltuvat sijaishuoltoon ja Vakka-Suomentielle, Virolainen toteaa, että lähtökohtaisesti perheen kanssa systeemistä työtä tehdään, sillä tavalla, että oleellinen osa on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Tavoitteena on saada luotua yhteinen näkemys perheen tilanteesta koko työskentelevän työryhmän kanssa. Systemisessä työtavassa oleellisena hän pitää sitä, että entistäkin tarkemmin mietitään perheiden käyttäytymisen syitä, sekä erilaisten perheissä muodostuneiden tapojen syitä. Perheessä olevien vuorovaikutussuhteiden tarkasteluun on syytä kiinnittää enemmän huomiota.

Asiakkaan osallisuus on myös tärkeää. Asiakas on itse mukana tekemässä sitä muutosta, eikä työntekijöiden tehtävänä ole sanella valmiita vastauksia, miten kuuluu tehdä. Tavoitteena on hakea sisäsyntyisesti muutosta - kaikki perheet eivät ole samanlaisia. Siihen, miten systeminen työtapa ja ajattelu sopivat juuri Vakka-Suomentielle, Virolainen toteaa, että talon työntekijöillä on siitä varmasti hyvä näkemys. Systemisen työtavan voidaan siis katsoa sopivan sijaishuoltoon, jos työskentely koko perheen kanssa on mahdollista, ja perheiden erilaisuus tiedostetaan ja tunnustetaan.

Miten lastenkoti soveltuu avohuollon yksiköksi?

Lastenkodin soveltuvuutta avohuollon yksiköksi voi Virolaisen mukaan tarkastella esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden kautta. Nykyään myös huostaanotetun lapsen kanssa sijaishuollossa on punnittava todella tarkkaan, milloin niitä tehdään, ja että niihin on oikeat perusteet. Laitosmaailman toimintakäytännöt ovat muuttumassa niin, että esimerkiksi minkäänlaisten kollektiivisten rajoitusten tekeminen ei ole mahdollista. Jokaista lasta tulee arvioida yksilöllisesti, ja rajoitusten käytössä tarvitaan enemmän harkintaa myös pitkäaikaisesti sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten kanssa.

Virolainen lähestyy asiaa myös vapaaehtoisuuden periaatteen näkökulmasta. Se on hänen mielestään hedelmällisempi pohja lapsen ja perheen kanssa työskentelylle, kun työskentely perustuu vapaaehtoisuuteen ja se aloitetaan yhteisymmärryksessä. Tavoitteet asetetaan yhdessä, ja lapsi ymmärtää miksi hänen sijoituksensa tehdään. Tämä on selkeä tapa toimia lapsen ja perheen näkökulmasta, ja lapsi ja vanhemmat tietävät miksi näin toimitaan.

Lastensuojelun päämääriä ja tavoitteita tukevat kehitysideat työmenetelmiin ja toiminnan muutokseen lastenkodissa

Virolainen tuo esiin kehittämisen paikkana sen, että yksiköllä ei ole omaa perheterapeuttia, joka systeemisen työtavan mukaan ihanteelliseen malliin kuuluu. Yksikkö saattaisi hyötyä perheterapeutista, joka olisi konsultoimassa asiakasperheiden asioita. Terapeutti voisi tuoda perheitten kanssa työskenteleville työntekijöille perheterapeutista näkökulmaa. Tämä voisi lisätä perheiden sisäisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtämistä, ja lisätä osaamista siihen, mihin asioihin voi tarttua ja miten. Hän esittää, että realistisena vaihtoehtona nykyisillä resursseilla voisi olla esimerkiksi työnohjauksen korvaaminen perheterapeutin käynneillä. Näillä käynneillä tiimit saisivat ohjausta asiakasasioihin. Virolaisen mukaan monet yksiköt ovat tällaista tapaa jo toteuttaneetkin. Hän tiivistää vielä, että asian toteutus on yksikön sisällä sovittavissa oleva asia, mikäli työntekijät ovat kiinnostuneita tällaisesta.

Lastenkodin roolin jälkihuollossa Virolainen näkee tärkeänä perhettä kannattelevana työmuotona. Hän lisää, että tuttujen työntekijöiden rinnalla kulkeminen on lapsen ja perheen etu. Hänen mukaansa ei ole kovin hyvä, jos tiiviin työskentelyjakson jälkeen vaihtuukin kokonaan uudet työntekijät. Ihanteellista olisi, että lastenkoti pystyisi olemaan osallisena nuoren ja perheen elämässä niin kauan kuin tarve vaatii. Hänen mukaansa aika voisi olla esimerkiksi kolmesta kuukaudesta vuoteen. Vuosikin on lyhyt aika nuoren elämässä.

Tällä hetkellä lastenkoti ei pysty kirjaamaan asiakasjärjestelmiin suorittamaansa jälkihuoltoa, kun nuoren ja hänen perheensä asiakkuus on loppunut. Virolainen ottaa kantaa, että kun lastenkoti tekee työtä sijoituksen jälkeen nuoren ja hänen perheensä kanssa, ei tietojärjestelmien rakenteet saa eivätkä ne voi olla asiassa esteenä. Virolainen painottaa, että effica-asiakasjärjestelmiin tehtäviä kirjauksia varten ei jatkossa tarvitsisi olla mitään resurssia auki. Kirjaaminen voisi onnistua esimerkiksi niin, että asiakastietojärjestelmiin rakennetaan muu toimiva rakenne, mikä mahdollistaisi kirjaamisen silloinkin, kun nuoren

sijoitus on loppunut. Virolainen pitää myös tärkeänä, että kirjaamisista sovitaan yhteisymmärryksessä nuoren ja hänen perheensä kanssa. Työtapoja ja työvälineitä pitää pysyä kehittämään asiakkaiden tarpeiden pohjalta, eikä järjestelmä edellä.

7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli hakea näkökulmia systeemiseen työtapaan sekä avohuollon sijoituksiin. Opinnäytetyön ideana/tutkimusongelmana oli sekä tutkia ja pohtia, miten lastenkoti sopii avohuollon yksiköksi. Olimme kiinnostuneita saamaan selville, mitä lisäarvoa Vakka-Suomentien lastenkoti pystyy tarjoamaan muuttuessaan sijoituspaikkana avohuollon yksiköksi. Erityisesti meitä kiinnosti saada kuuluviin nuorten omat kokemukset ja ajatukset. Lisäarvoa ja vaikuttavuutta pyrimme saamaan esiin haastattelujen kautta.

Lastensuojelun julkisuuskuva on pitkään vallannut negatiivinen leima. Ajattelemme Vakka-Suomentien lastenkodin kodinomaisen ympäristön sekä tiiviin, systeemisellä tavalla tehdyn yhteistyön perheen kanssa, auttavan näkemään lastensuojelutyön paremmassa valossa. Haastattelut varmistivat käsitystämme, että Turun kaupungin on tärkeää tuottaa avohuollon laitossijoitusta myös nuorille, jotka tarvitsevat tukea lähinnä koulunkäyntiä varten. Toisin sanoen aina ei ole tarve eikä tarkoituksenmukaista sijoittaa nuorta isoon tiukemman linjan yksikköön, jossa monilla nuorilla on päihde- tai mielenterveysongelmia.

Tutkimusmenetelmänä haastattelut tukivat yksilöllisten ajatusten esiin tuontia. Koko aineistosta voi tehdä päätelmiä ainoastaan Vakka-Suomentien lastenkotiin liittyen. Tutkimus palveleekin ensisijaisesti juuri Vakka-Suomentien lastenkodin työntekijöitä nivoen yhteen lastenkodissa käytetyt uudet menetelmät sekä haastattelujen tulokset. Kuitenkin myös muut lastenkodit voivat hyödyntää mallia, jos haetaan avohuoltopainotteisempaa toimintatapaa, jossa laitostyötä tehdään ilman lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Myös opinnäytetyössä kuvatut prosessikaaviot ovat sellaisenaan käyttöön otettavissa.

Nuorten haastattelut tukivat ennakkokäsityksiämme siitä, miten avohuolto sopii lastenkotiin. Lisäksi työn vaikuttavuus, eli kaikkien vastaajien kokemus koulun käynnin paremmasta sujuvuudesta, oli ennakkokäsityksemme mukaista. Lastensuojelun vaikuttavuuden arviointi tulee perustua konkreettisiin positiivisiin muutoksiin. (Lahtinen ym. 2017, 17). Opinnäytetyössä yllättävää oli vanhempien erittäin positiivinen suhtautuminen lasten haastatteluihin. Lasten vanhemmat olivat tyytyväisiä, että heidän lapsensa mielipidettä kuullaan, ja että lapsilla on tätä kautta mahdollisuus myös vaikuttaa lastenkodin toimintaan.

Nuorten haastatteluissa tuli esiin se seikka, että usein nuori näkee vaikuttavuuden konkreettisimmin vasta jälkikäteen. Myös kyky reflektoida asioita kehittyy vuosien aikana. Lastenkodista jo pois muuttaneen nuoren haastattelu tuo esiin erilaisia näkökulmia kuin mitä lyhytsanaisemmin vastanneet nykyiset nuoret ovat vastanneet. Myös Reinikaisen (2009, 12-15, 50-64, 132-128) tutkimuksessa on nähtävissä sama piirre. Vaikka kokemukset nuorisokodissa asumisesta olivat olleet vaihtelevia, jälkikäteen nuorisokodissa asuneista suurin osa arvioi nuorisokodilla olleen jossain määrin tai erittäin paljon myönteisiä vaikutuksia elämäänsä.

Omaohjaajatyöstä kaikki nuoret toivat esiin erilaisia näkemyksiä. Jo pois muuttaneen nuoren kohdalla mielipide omaohjaajista oli muuttunut myös matkan varrella. Tässä palataan taas siihen, että lastenkodin ohjaajan työ on ihmissuhdetyötä, ja jokaisella lapsella luonnostaan henkilökemiat sopii yhteen jonkun ohjaajan kanssa paremmin kuin toisen. Jokaisella työntekijällä voi olla myös erilaisia tapoja tehdä omaohjaajatyötä. Jonkun työote voi olla keskustelevampi, toisen toiminnallisempi.

Systeemisen työtavan mukaan kuitenkin omaohjaajasuhdettakin tärkeämpää on kehittää vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. (Sudenlehti 2018, 66 - 68). Omaohjaaja on työntekijänä auttamassa lasta suhteen luomisessa. Tutkimuksessa nousi esiin keskeisenä suojaavan tekijänä luottamuksellisen suhteen tärkeys. Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että heidän mielipiteensä otetaan oikeasti huomioon päätöksiä tehdessä. Yksi nuorista toi esiin hyvänä kokemuksena suhdekeskeisyydestä sen, että säännöt voidaan neuvotella myös yhdessä omaohjaajan/ohjaajien ja vanhempien kanssa. Tämä tapa antaa koko perheelle kokemuksen osallisuudesta ja vaikuttamisesta oman perheen asioihin. Lastensuojelulaitos ei vain ohjaa ulkoa päin perhettä, vaan asioista sovitaan yhdessä.

Systeemisen ajattelun avulla perhe koetaan yksiköksi, jossa jo yhden osan muutos saa aikaan muutoksen koko systeemissä. Tutkimuksen kautta saatu tulos oli, että samalla kun nuoren unirytmii tuli kuntoon, myös muut nuoren asiat kuten koulukäynti lähtivät sujumaan. Selkeänä johtopäätöksenä voidaan siis pitää, että nuoren voinnin parantumisen kautta, voidaan nähdä koko perheen voinnin parantuneen systeemisen mallin mukaisesti.

Oma lähestymistapamme erosi hieman muista esiin tuomistamme tutkimuksista kysymyksiemme muodossa. Aikaisemmissa tutkimuksissa pääpaino on ollut kartoittaa nuo-

ren kokemuksia lastenkodissa asumisesta, eikä niissä ollut myöskään erikseen juuri nostettu esiin avohuollon kautta sijoitettuja. Näemmekin, että osa saaduista vastauksistamme eroaa aikaisemmista tutkimuksista juuri tämän asian vuoksi. Reinikaisen tutkimuksessa tulostyyn nähtiin vaikuttavan paljon lastenkodissa viihtymiseen ja kokemukseen sijoituksesta. (2009, 12-15, 50-64). Vakka-Suomentien lastenkodin avohuollon sijoituksissa olevien lasten kokemukset olivat pääasiassa myönteisiä. On huomion arvoista, että lastenkotiin tulo pohjautuu tässä vaiheessa perheen osalta vapaaehtoisuuteen, mikä voi itsessään vaikuttaa kokemukseen viihtymisestä ja osallisuudesta.

Löysimme paljon myös yhteneväisyyksiä aikaisempiin tutkimuksiin. Lastenkodissa asumisen nuoret ovat kokeneet pääsääntöisesti positiivisena. Nuoret ovat tuoneet esiin, että heitä kuunnelleen ja he pystyvät vaikuttamaan omiin asioihinsa. Nuoret myös kokevat tärkeänä, että heillä on ainakin yksi aikuinen ihminen lastenkodissa, jolle he pystyvät puhumaan. Lisäksi tutkimustuloksemme varmistivat, että nuoret usein panostavat koulunkäyntiinsä enemmän, ollessaan sijoitettuina.

Sosiaalityöntekijöiden ja lastensuojelun johtajan haastatteluiden kautta selventyi miten lastenkodissa tehtävä työ näyttäytyy ulospäin. Päättökysymykseen saatu vastaus oli, että Vakka-Suomentien lastenkoti soveltuu hyvin avohuollon sijoituspaikaksi, ja Vakka-Suomentien lastenkodin kaltaisille yksiköille on suurta tarvetta. Vakka-Suomentien lastenkoti nähtiin paikkana, johon on helppo tulla ja joka on kodinomainen. Kodinomaisuutta ja sen kautta nuorten mahdollisuutta elää tavanomaista arkea pidettiin hienona lisäarvona Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnassa.

Tutkimuksen kautta saatu tieto perheterapeutin tarpeesta toi heti muutoksia Vakka-Suomentien lastenkodin toimintavoissa. Lastenkodissa on jo ennen opinnäytetyön julkaisua päätetty aloittaa syksystä 2019 alkaen työhohjauksen korvaaminen perheterapeutin konsultaatiolla. Lisäksi Vakka-Suomentien lastenkodin henkilökunnalle ollaan järjestämässä tutkimustuloksissa esiin tulleen tarpeen vuoksi perhearviointikoulutusta.

Tutkimuksessa systeemisen työotteen näkyminen Vakka-Suomentien lastenkodissa tuli esiin moniulotteisesti. Vaikka Vakka-Suomentien mallia ei voi tällä hetkellä pitää systeemisen lastensuojelutyöorientaation mukaisena, on sitä rohkeasti aloitettu toteuttamaan yhdessä nuoren, perheen ja eri verkostojen kanssa. Vakka-Suomentien mallissa on tunnistettu rajalliset resurssit ja nostettu perhe ja nuoren edun toteutuminen keskiöön kaikessa toiminnassa. Tämän tutkimuksen myötä onkin toivottavaa, että mallia saadaan parannettua kohti perheterapeutista puolta, ja työn vaikuttavuus lisääntyy.

Tutkimuksessa lastenkodin suorittamana jälkihuolto nähtiin perhettä kannattelevana työmuotona, ja tuttujen ihmisten rinnalla kulkeminen koettiin lapsen ja perheen etuna. Itse näemme tämän työtavan olevan erittäin laadukasta lapsen edun ensisijaisuuden ollessa meillä päällimmäisenä kriteerinä mielessä. Lastenkodilla on nuoresta ja hänen perheestään omakätistä historiaa tiedossa, ja tarvittaessa jälkihuollon aikana päästään ongelmatilanteisiin tarttumaan näin ollen erittäin nopeasti. Myös resurssien kannalta ymmärrämme sen olevan erittäin tehokasta, sillä jälkihuollon käyntikerrat pystytään usein sopimaan niin, että työvuorossa olevat ohjaajat hoitavat ne.

Näkisimme, että lastensuojelun avohuollossa tulisi tiedostaa ja tunnistaa jälkihuoltoon tarvittavat resurssit, ja työn tulisi olla mahdollista avohuollon sijoituksen jatkumona. Lastensuojelun asiakkailla on tyypillisesti useita työntekijöitä sijoitusten aikana. Kehittämisideana, jälkihuollon pääpainon siirtäminen lastenkodin ohjaajien tehtäväksi, vähentäisi lastensuojelun asiakkaan kohtaamien työntekijöiden määrää. Myös omaohjaajasuhde ja yhteistyö perheeseen, toimisi pidempänä jatkumona. Jälkihuollon yläikäraja tulee noustamaan 25 vuoteen vuodesta 2020 lähtien. Lastenkodista jälkihuoltoon käytettävien resurssien määrää tulisi jatkossa arvioida säännöllisesti.

8 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

Koimme erityisen tärkeänä tutkimuksessamme, että saimme kuuluviin nuorten äänet. Tämänkin laajuisen tutkielman pohjalta voi jo hyvin havaita, miten merkityksellistä lastensuojelun asiakkaille on tulla kuulluksi omassa asiassaan. Näemme että lastensuojelussa ollaan usein tekemisissä ihmisten vaikeimpien elämänvaiheiden kanssa. Jotta asiakastyössä päästäisiin vaikuttaviin tuloksiin, ja perheet voisivat siirtyä uuteen elämäntilanteeseen, on niin työhön kuin tutkimukseenkin otettava avoimesti mukaan asiakkaat ja varsinkin juuri lapset ja nuoret.

Jatkotutkimuskysymyksiksi nostaisimme, miten perheet ovat kokeneet lastenkodin roolin heidän kotonaan tehtävässä perhetyössä. Osassa näissä perheissä nuoren sijoitus on jo lopetettu ja lastenkodin suorittama perhetyö on jälkihuoltoa ja juuri näiden perheiden ja nuorten kokemusten esiin tuomisen näemme tarpeellisena. Lisäksi olisi mielenkiintoista haastatella muutamaa vuoden 2019 aikana pois muuttavaa nuorta. Heiltä olisi mielenkiintoista kuulla, kuinka he kokivat Vakka-Suomentien lastenkodin uusien työmenetelmien ja systeemisen mallin mukaisen perhetyön vaikuttaneen heidän elämäänsä.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen validiteetissa on kyse siitä että, onko tutkimus pätevä ja onko tutkittu sitä, mitä pitikin tutkia. Toisin sanottuna, onko tutkimus tehty perusteellisesti ja ovatko saadut tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset oikeita. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 25.) Tutkimuksemme validiteetti on mielestämme hyvä, sillä onnistuimme tekemään haastattelut suunnitelmiamme mukaan. Saimme tutkimuskysymyksiimme selkeät vastaukset ja tutkimusaineiston ollessa pieni, pystyimme keskittymään jokaisen tuloksen auki kirjoittamiseen huolella ja ajan kanssa.

Tässä kohtaa tutkimusta on hyvä pohtia kriittisesti sitä, vaikuttiko nuorten vastauksiin haastattelijana toiminut ohjaaja. Mikäli nuorella on positiivinen muisto haastattelijana toimineesta ohjaajasta, muisteleeko nuori kokemustaan avoimuuden sijoituksesta positiivisemmin. Entä jos haastattelija olisi nuorelle entuudestaan tuntematon tai ohjaaja, kenen kanssa nuori ei tullut niin hyvin toimeen? Tämä saattaa heikentää tutkimuksen reliabilitteettia, sillä tutkimustulosten tulisi olla samoja tutkijasta riippumatta, mikäli tutkimus toistettaisiin. Täytyy myös miettiä sitä, kuinka paljon nuorten vastauksiin vaikuttaa se, miten

kauan avohuollon sijoituksen päättymisestä on kulunut aikaa. Jos sijoituksen päättymisestä on kulunut useampi vuosi, vaikuttaako ajankulu nuoren vastaukseen. Niin sanottu ”aika kultaa muistot”. Jos sijoituksen päättymisestä on kulunut aikaa vuosi, onko vastaus silloin realistisempi ja luotettavampi tutkimuksen kannalta.

Vilka (2015, 194) toteaa reliabiliteetin tarkoittavan tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimustulosten tarkkuutta. Mikäli tutkimus on reliabiliteetiltään hyvä, se tarkoittaa, että tutkimustulokset ovat toistettavissa eli samaa henkilöä uudelleen haastateltaessa tutkimustulokset ovat samasta, tutkijasta riippumatta. Tutkimuksen reliabiliteettia heikentävät satunnaisvirheet, joita syntyy esimerkiksi haastateltavan ymmärtäessä haastattelijan kysymyksen väärin tai ymmärtää asian eri tavalla kuin haastattelija. Haastattelija voi tehdä virheen tallentaessaan vastauksia.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisäsi mielestämme se, että nuoret kokivat haastattelutilanteet rentoina ja melko normaaleina keskusteluhetkinä. Näimme tulosten valossa, että he uskalsivat varsin rehellisesti ilmaista mielipiteitään niin positiivisissa kuin negatiivisissä asioissa. Nuoret myös itse toivat esiin, että heitä jo etuudestaan kuunnellaan lastenkodissa ja heidän sanomisillaan on vaikutusta. Aikuisten haastatteluissa tutkimuksen luotettavuutta paransi se, että kaikilla haastateltavilla oli omakohtainen käsitys Vakka-Suomentien lastenkodin toiminnasta.

Vilka (2015, 129) kiteyttää, että laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on aineiston sisällöllinen laatu, ei niinkään saatu aineiston kappalemäärä. Olemme panostaneet tutkimuksen laadun varmistamiseksi juuri sisällölliseen laatuun. Näemme haastattelujen litteroinnin avulla, että olemme päässeet erittäin laadukkaaseen lopputulokseen. Samalla koemme, että olemme saaneet tutkimuskysymyksiimme selkeät ja luotettavat vastaukset.

Ruusuvuoren ym. (2010, 11) mukaan haastatteluaineisto voi näyttäytyä laadullisessa tutkimuksessa melko sekavana. Heidän mukaansa olisi hyvä tehdä alustavaa analyysiä jo osittain samaan aikaan aineistonkeruun kanssa. Tietoisena edellä mainitusta asiasta pyrimme jäsentämään eri aihealueiden kysymykset selkeiksi kokonaisuuksiksi jo etukäteen. Tulosten auki kirjoittamisessa huomasimmekin, että kokonaisuudet auttoivat kunkin asian huolellisen puhtaaksi kirjoittamisessa ja tutkimuksemme luotettavuus parani.

Vilka (2015, 124) toteaa, että teemahaastatteluun kuuluvia avoimia kysymyksiä voidaan tarpeen vaatiessa käsitellä ja käyttää myös määrällisenä tutkimusmenetelmänä. Hän to-

teaa tämän olevan ominaista silloin, kun tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä on vähän tutkittua tietoa tarjolla. Näkisimmekin, että koska tutkimusaiheestamme ei ole tehty vastaavanlaisia tutkimuksia aikaisemmin, on tutkimuksellamme myös Vilkan toteama funktio.

Tutkimuksen luotettavuutta mietittäessä, tulee miettiä myös onko otoskoko asiaa tutkittaessa ollut liian suppea. Avohuollon sijoitusten vaikuttavuudesta ei löydy paljoa aiempaa tutkimustietoa, kuten edellä on todettu, ja näin ollen tietoa, johon verrata tutkimusessamme saatuja haastattelujen tuloksia. Lisäksi, jos otoskoko olisi ollut suurempi, olisi haastattelujen vastauksissa ollut enemmän hajontaa ja negatiivisia kokemuksia. Tällöin haastattelujen vastauksia olisi pystytty kattavammin vertailemaan ja tutkimus olisi luotettavampi.

8.2 Tutkimusetiikka

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on koonnut ammattikorkeakouluille suositukset eettisestä ja hyvän tieteellisen menettelytapojen mukaisesta opinnäytetyöprosessista, jotka pohjautuvat lainsäädäntöön ja tiedeyhteisön kansainvälisiin ja kansallisiin periaatteisiin ja ehdotuksiin. Suosituksien kautta yhtenäistetään ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, kehitetään hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistään tieteellistä epärehellisyyttä sekä parannetaan opinnäytetöiden laadukkuutta. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry 2017, 2-3.)

Opinnäytetyötä on eettisesti turvaamassa opinnäytetyösopimus, joka tehdään toimeksiantajan ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välille. Yhteistyösopimuksessa käydään läpi pelisäännöt, joiden pohjalta lähdetään opinnäytetyötä työstämään. Sopimuksesta käy ilmi aikataulut, mahdolliset kustannukset, ohjaus, tausta-aineistot, tarvittavat luvat sekä vastuut. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.)

Tuomi ja Sarajärvi toteavat (2018, 155-156), että tutkimusetiikassa suurin pääpaino on tutkittavien suojassa, ja ihmisoikeudet muodostavat lähtökohdat tutkimusetiikalle. Tutkittavien suojaan kuuluu, että tutkija kertoo tutkittavalle tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä ja riskeistä ymmärrettävällä tavalla ja niin että tutkittava tietää oikeutensa. Tutkimus täytyy olla vapaaehtoinen ja mahdollista keskeyttää milloin tahansa. Tutkittava voi myös jälkikäteen kieltää itseä koskevan materiaalin käytön. Tutkittavien hyvinvointi menee aina tutkimuksen valmistumisen edelle. Luottamuksellisuus aineistoja kerätessä ja käsitellessä kuuluu hyvään tutkimusetiikkaan.

Keitä haastattelimme, aiheutti meille alkuun eettisen pohdinnan koskien rajaamista. Jos haastattelemme nykyisistä Vakka-Suomentien lastenkodin asukkaista vain niitä, jotka ovat avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettuna, aiheuttaako se muille nuorille tunteen, että heistä ei olla kiinnostuneita? Aiheen rajaus avohuollon tukitoimena sijoitettujen kokemuksista arjesta ja kokemuksensa vaikuttavuudesta sulki kuitenkin aiheena pois huostaan otettujen nuorten haastattelut. Tavoitteena oli lisäksi saada haastatteluun joku vanhoista nuorista, jotka ovat olleet avohuollon sijoitettuna, ja ovat jo lähteneet lastenkodista. Näin saisimme laajempaa näkökulmaa työn vaikuttavuudesta.

Turun kaupungilta saamiemme ohjeiden mukaan päätimme tehdä haastateltavia nuoria varten mainoksen, jonka avulla he itse rekrytoituvat ja ilmaisivat halukkuutensa haastatteluihin. Koska rekrytoimme nuoret haastatteluihin, emme tarvinnet tutkimuslupaa tämän asian osalta. Toisin sanoen tutkimuslupaa ei tarvita, silloin kun kysymyksessä on kahden välisestä sopimuksesta osallistua haastatteluun. Vaikka nuoret ilmaisivat itse halukkuutensa haastatteluihin, niin kysyimme luvat ja jaoimme infoa nuorten vanhemmille haastatteluista.

Nuorten haastatteluihin kysyimme luvat nuorten vanhemmilta, alle 18-vuotiaiden osalta. Nuorilta itseltään pyysimme suostumuksen, ja korostimme haastatteluihin osallistumisen vapaaehtoisuutta. Nuoren tuli olla tietoinen, että haastatteluun osallistumattomuus ei huononna hänen asemaansa lastenkodissa millään lailla. Myöskään mitään ylimääräistä etua emme tarjonneet nuorelle vastaamisesta. Haastatteluiden kerääminen etuja tarjoamalla ei olisi eettisestä näkökulmasta sopiva tapa. Kerroimme, että haastatteluun osallistumalla on mahdollisuus tuoda oma mielipiteensä julki, ja omalla mielipiteellä on mahdollista vaikuttaa, miten lastensuojelutyötä tekevät aikuiset kehittävät omaa toimintaansa palautteiden perusteella. Nykyisten nuorten haastatteluiden tunnistettavuus pienenee, koska esittelemme vastaukset teemoittain. Näin yksittäisen nuoren tarinaa ei tunnista.

Tutkimusetiikan kannalta on oleellista, että tutkimuksen dokumentointi suoritetaan asiallisesti. Dokumentoinnilla tarkoitetaan Laaksosen ym. mukaan (2011, 7-14) asiakirjojen laatimista ja kirjoittamista sekä asiakastyössä tapahtuvien tietojen, kuvien ja äänitteiden tallentamista. He tähdentävät lisäksi, että asiallista asiakastyön dokumentointia pidetään keskeisenä välineenä työn laadun, kehittämisen ja vaikuttavuuden parantamisessa.

Dokumentointimme teimme nauhoittamalla haastattelut, jotta asiat eivät vääristy eivätkä jääneet muistin varaan. Sitouduimme myös säilyttämään dokumentaatiot asianmukaisesti ja kaikessa dokumentaatiossa olemme ottaneet huomioon salassapitovelvoitteet.

Valmiin opinnäytetyön jälkeen hävitämme nauhoitteet ja haastatteluja koskevat muistiinpanot asianmukaisesti.

Rekrytointimainoksessa nuorille ja heidän vanhemmilleen kerroimme, että haastattelut tehdään nimettömänä ja että ne ovat vapaaehtoisia. Dokumentointi on tehty niin, että yksittäisen henkilön tunnistaminen valmiista opinnäytetyöstä on mahdotonta. Myös talossa työskenteleviin ohjaajiin liittyvä tunnistamisriski huomioidaan, ja karsimme julkaistavasta materiaalista kaiken tunnistettavan materiaalin pois. Opinnäytetyön julkaiseminen sovitaan yhdessä toimeksiantajan kanssa, sekä Turun kaupungin ohjeistuksen mukaan.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2017. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöideneettiset suositukset. Viitattu 17.12.2018. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ammattikorkeakoulujen%20opinn%C3%A4ytet%C3%B6iden%20eettiset%20suositukset.pdf>

Arnkil, T.; Koskimies, M. & Pyhäjoki, J. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. THL. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90856/URN_ISBN_978-952-245-638-0.pdf?sequence=1

Erikson, P. & Petrelius, P. (Toim.) 2018. Uudistuva lastensuojelu. Kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Työpaperi 32/2018. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (THL) http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Erityistason palveluiden uudistaminen asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Suunnitelma kansallisen ja maakunnallisen toimeenpanontueksi (projektisuunnitelma) (2016) Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://verkkojulkaisut.valtioneuvosto.fi/stm/zine/20/toc>

Fagerstöm, K. (2016b) Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä. Työpaperi 42/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.julkari.fi/handle/10024/131498>

Forsell, M. & Hiekkavuo, A. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2017. Kuusikko työryhmän julkisusarja 2/2018. Edita Prima Oy 2018. Helsinki. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_06_20_Lastensuojelu_raportti_2017.pdf

Heino, T. & Hyry, S. & Ikäheimo, S. & Kuronen, M. & Rajala, R. (2015) Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisensyyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen(2014–2015) päätulokset. Raportti 3/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <http://www.julkari.fi/handle/10024/130536>

Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 2010. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Holopainen, O.; Lyytikäinen, T. & Niskanen, H. 2018. Selvittelevä haastattelu. Teoksessa Hyvärinen, S. & Pösö, T. (toim.) 2018. Lasten haastattelu lastensuojelussa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hyvärinen, S. & Pösö, T. 2018. Johdanto. Lastensuojelu haastatteluiden kontekstina. Teoksessa Hyvärinen, S. & Pösö, T. (toim.) 2018. Lasten haastattelu lastensuojelussa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Joensuu, A. 2018. Sijaisvanhemman puheenvuoro. Lastensuojelua vai lasten suojelemista? Teoksessa Sudenlahti, J. & Uusitalo, I. 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu. Viljandi: Print best Oü.

Julkunen, I.; Karjalainen, P.; Korhonen, S.; Muuri, A. & Seppänen-Järvelä, R. 2007. Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa: Asiantuntijoiden pohdintoja tulevasta. Raportteja 16/2007. Helsinki: Stakes. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75405/R16-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>

Kangasmäki, S. 2012. Avohuollon tukitoimina sijoitetut ja huostaanotetut nuoret - Kokemuksia kuulluksi tulemisesta lastensuojeluprosessissa. Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2018. Lastensuojelu 2017 tilastoraportti 17/2018. THL.

Laaksonen ym. 2011. Asiakastyön dokumentointi sosiaalihuollossa. Tampere. Juvenes Print.

Lahtinen, P. Männistö, L & Raivio, M. Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia –Keskeisiä periaatteita ja reunaehdoja. Työpaperi 7/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Lastensuojelulaki. 13.4.2007./417 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P34>

Lastensuojelun arviointi. Turun kaupungin tarkastuslautakunta. 2.6.2015 https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//2014_lastensuojelun_arviointi_tarkastuslautakunta_2.6.2015.pdf

Lastensuojelun laatusuositus. 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2014. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Munro, Eileen & Hubbard, Alison (2011) Systems Approach to Evaluating Organisational Change in Children’s Social Care. <https://www.virtual-college.co.uk/news/safeguarding>

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. STM lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Multiprint.

Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) 2001. Työkaluja päivähoidon erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:14. http://www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/erika_stm.pdf

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Ruusuvuori, J; Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saarinen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv/>

Satosaaari, M. 2007. ”Sillä lailla helpotus, että tyttö on turvassa.”: vanhempien kokemuksia nuoren avoimuuden sijoituksesta ja perhetyöstä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tiivistelmä.

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017:5. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. 2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf

Sudenlehti, J. 2018. Mitä ihmettä meille tapahtui? -Suhdekeskeinen hoito lastensuojelussa. Teoksessa Sudenlehti, J. & Uusitalo, I. 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu. Viljandi: Print best Oü.

THL:n www-sivut 2018. Viitattu 1.12.2018. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/hyvät-kaytannot>

Toivonen, V. & Pollari, K. 2018. Lapsen haastattelu – osa lapsen oikeutta osallistua. Teoksessa Hyvärinen, S. & Pösö, T. (toim.) 2018. Lasten haastattelu lastensuojelussa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Tulonen, S. 2013. Nuorten ajatuksia elämästään Lystimäen nuorisokodissa. Palautekysely Lystimäen nuorisokodissa asuville nuorille. Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yhdistyneet kansakunnat. Yleissopimus lapsen oikeuksista. 2013. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRS_14.pdf

Wright, Sarah & Koglek, Robert (2015) Seminaari-esitys 1.6.2015 Matilda Wrede -seminaarissa, Helsingissä.

<https://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Helsinki%20June%202015.pdf>